

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

1983

LUSTRUMJAAR

2003

Zomer 2003

GINKEL
GROEP

Het groen van natuur en tuinen, het grijs van verharding en civiel werk, het blauw van water en lucht: het palet van de Ginkel Groep is veelkleurig.

Grijs
Groen
Blauw

Ginkel

Of u nu uw bestaande tuin wilt laten opknappen, nadenkt over een daktuin of wilt zwemmen in uw eigen zwembad. De Ginkel Groep biedt u op alle tuingebied de ondersteuning die u wenst.

Ginkel Groep

Vestiging: Van Ginkel Veenendaal BV

T 0318 - 51 90 30

F 0318 - 54 03 40

www.ginkelgroep.nl

Veelkleurige kwaliteit in omgevingszorg

B U I T E N L U S T

Café - Restaurant Buitenlust

Burg. Jhr. H. v.d. Boschstraat 13 • 3958 CA Amerongen

Telefoon 0343-451692 • Telefax 0343-461306

Emailadres: info@cafe-rest-buitenlust.nl • www.cafe-rest-buitenlust.nl

Wij zijn 7 dagen per week vanaf 12.00 uur geopend.

Kasteel Amerongen

Bulletin

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

1983 ~ 20 jaar ~ 2003

20ste jaargang

nr. 56

zomer 2003

Inhoud

Doelstelling	blz. 2
Kasteeljournaal: restauratie en andere zaken	3
Een toekomst voor Europa's vooraanstaande buitenhuizen	9
Terugblik op 'Themamiddag rond Margaretha Turnor	13
"Je ziet niet wat je ziet"	19
Een leven lang tussen hotsende en klotsende wagenwielen	20
Een beschouwing over de ontwerpgeschiedenis van Kasteel Amerongen	25
Jaarlijkse Antiekbeurs	44
Donateursmiddag – 4 oktober 2003 (uitnodiging bijgesloten)	46
Amerongen – dorp – journaal : Expositie	46
"Het Grietmaal"	48
Korte berichten en Colofon	51

Doelstelling

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij het verwezenlijken van de doelstellingen van de in Amerongen gevestigde Stichting Kasteel Amerongen door:

- het verzamelen van fondsen uit donaties en schenkingen ten behoeve van restauratie en onderhoud van het Kasteel Amerongen met bijgebouwen, tuinen, inventaris, archief en verdere aanboren;
- aankoop van voorwerpen welke een verantwoorde aanvulling betekenen op de aanwezige inventaris en archieven;
- het organiseren van muziekkuitvoeringen, voordrachten, etcetera, waarvan de opbrengsten ook een steunpunt vormen;
- het verrichten van onderzoek en het uitgeven van publicaties over het Kasteel en zijn vroegere bewoners, een en ander in overeenstemming met de wensen van – en in overleg met – het dagelijks bestuur van de Stichting Kasteel Amerongen en in het algemeen het bevorderen van alle activiteiten in het belang van de instandhouding en openstelling van het Kasteel als museum ;
- het coördineren en motiveren van vrijwillige helpers.

De Stichting is door de fiscus gerangschikt als instelling in de zin van artikel 24 I der Successiewet 1956.

Kasteel Amerongen is één van de weinige opengestelde (*) kastelen in Nederland waarvan de inventaris, na het vertrek van de laatste particuliere eigenaren, volledig intact is gebleven. Vrijwel nergens anders treft men een ambiance aan, welke zo de aristocratische sfeer van vroegere tijden weerspiegelt als op Kasteel Amerongen.

De oudste meubels dateren van vóór de brand van 1673 en deze zijn later door de verschillende bewoners aangevuld tot de collectie die nu aanwezig is, waarin begrepen de fraaie historische muziekinstrumenten. De collectie is nooit versnipperd omdat zij lange tijd volgens het Engelse erfrecht (naar de nationaliteit van de meeste bewoners) op de oudste zoon vererfde.

(* wegens restauratie tijdelijk gesloten.)

Kasteeljournaal

Restauratie en andere zaken.

Er is weer leven te bespeuren rondom het Poortgebouw. De eerste bouwvergadering van dit jaar is achter de rug. Dat is een goed teken. De restauratie aan de tuinmuren, kassen en het Poortgebouw wordt opnieuw opgepakt door de mensen van het aannemersbedrijf Jurriëns. Hun bouwketen staan weer in het gelid in de tuin bij het Poortgebouw. Het persbericht van 27 juni 2003 dat het bestuur van Stichting Kasteel Amerongen heeft uitgegeven geeft uitleg over de laatste ontwikkelingen op dit gebied op blz. 4. Door het restauratiewerk is het onderhoud in bovengenoemde tuin nog niet aan de orde, dus daar is nu niet veel te zien, of...toch wel? In deze tuin bevindt zich namelijk één van de oudste moerbeibomen in Nederland, weliswaar in een zeer broze staat, maar daarom zijn er plannen voor een reddingsactie, die op de 'Tuyndag' gestart wordt.

Bezoekers van de kasteeltuinen zijn meer dan welkom: zij kunnen behalve wandelen en genieten, zich ook op de hoogte stellen van de restauratievorderingen. Sinds de jaarlijkse openstelling van de tuin in april j.l., hebben in twee maanden tijd al meer dan drie duizend bezoekers hun interesse getoond in de tuinen en het park. En dat kunnen er in de loop van dit jaar nog veel meer worden. De vakantietijd is begonnen en met het tijdschrift 'Margriet' loopt tijdens de zomermaanden een speciaal arrangement voor hun lezers. De 'Tuyndag op Huys Amerongen' op 29 juni 2003 heeft een vierhonderd-tal bezoekers aangetrokken; de Antiekbeurs en de kunstenaarsgroep met hun tentoonstelling zijn in de herfst ook bijzondere evenementen, om er een paar te noemen.

Directeur mr. D. van Beekhoff maakte plannen voor een soort 'vitrine-achtige' tentoonstelling, eventueel interactief met een presentatie en een dia-voorstelling, die in het Noorder Paviljoen te zien was tijdens de 'Tuyndag'. Een werkgroepje vrijwilligers boog zich over de ideeën en zorgde voor de uitwerking ervan. Er was iets te zien over de geschiedenis van het gebouw, over de collectie en natuurlijk over de huidige stand van zaken. Van Beekhoff wil graag zoveel mogelijk mensen betrekken bij de restauratie.

Persbericht

Stichting Kasteel Amerongen

Kasteel Amerongen begint met de volgende KANJER restauratie fase II

De kersvers benoemde staatssecretaris Cultuur en Media, mevrouw Medy van der Laan verricht op 27 juni 2003 de officiële handeling die de volgende stap inluidt van de miljoenen kostende restauratie van het complex Kasteel Amerongen.

Deze handeling past goed in een aantal acties en stappen die worden ondernomen om Kasteel Amerongen voor de toekomst te behouden als kasteelmuseum.

De eerste stap betrof de interne organisatie van bestuur, project-organisatie en adviseurs. De tweede stap is de ontwikkeling van een toekomstscenario voor het kasteelmuseum, de derde stap de planning van de restauratie van het gebouw, de interieurrestauratie en de noodzakelijke bijbehorende fondsenwerving. De vierde stap is feitelijke restauratie en de vijfde stap is de implementatie van het toekomst scenario na de reorganisatie- en restauratiefase.

Sinds 1 januari 2003 functioneert een interim-bestuur onder leiding van de Utrechtse commissaris van de Koningin mr. B. Staal. Dit bestuur vormt per 1 juni 2003 tevens het bestuur van de dochterstichting Restauratie Kasteel Amerongen. Zoals bekend ging het kasteelmuseum in voorjaar 2002 op last van de brandweer dicht en werd eind 2002, op verzoek van de staatssecretaris van Cultuur, besloten een klein interim-bestuur te belasten met de doorstart van Stichting Kasteel Amerongen met het doel: een duurzame exploitatie van het kasteelmuseum. Het eerste half jaar is met name besteed aan het opzetten van een dergelijke projectorganisatie, waarbij deskundigen uit de gelederen van de museale- en monumentenwereld, zoals Rijksdienst Monumentenzorg, het Instituut Collectie Nederland, de Inspectie Cultuurbezit, Architectenbureau Van Hoogevest, het Erfgoedhuis Utrecht en het landelijke opleidingsinstituut Stichting Restauratie Atelier Limburg, hun inbreng leveren. De algehele leiding is in handen van de directeur mr. D. van Beekhoff. Parallel is men bezig met fondsenwerving. Inmiddels is van provinciezijde duidelijkheid gekomen over een substantiële bijdrage van Euro 3 miljoen, conform het recent gesloten coalitieakkoord tussen CDA/PvdA/VVD. Dit jaar hoopt het bestuur meer zicht te hebben op de totale mogelijkheden van de fondsenwerving.

Staatssecretaris van Cultuur en Media Medy van der Laan
gaf het startsein voor de restauratie fase II op 27 juni 2003.

Foto: Marnix Schmidt Fotografie, De Meern.

Evacuatie interieur van de baan

Aanvankelijk was er het idee het kasteelmuseum met spoed geheel te ontruimen. Omdat er echter geen geschikte locatie is gevonden, hoopt men de inventaris en het interieur in fasen ter plekke te kunnen restaureren.

Die restauratie van gebouw en collectie wordt een megaklus, zowel uit technisch als uit logistiek en uit cultuurhistorisch oogpunt. De plannen moeten afgestemd worden op de resultaten van het bouwhistorisch- en bouwkundig onderzoek.

Toekomstscenario

Immiddels heeft LAGroup (Leisure & Arts Consulting bv. met als onderaannemer Hylkema Consultants bv.) de opdracht gekregen voor de ontwikkeling van een toekomstscenario. Het bestuur wil voor het eind van 2003 eindconclusies trekken over de eindbestemming van het huidige kasteelmuseum.

Activiteiten rondom Kasteel Amerongen

Het bestuur is blij dat uit brede kring steun wordt gegeven aan de organisatie van activiteiten in en om de tuinen, stallen en het koetshuis. Ook al blijft het kasteelmuseum zelf voorlopig gesloten, de historie wordt in Amerongen levend gehouden. Het jaar 2003 staat in het teken van kasteelvrouw Margaretha Turnor die 400 jaar geleden de wederopbouw van het door de Fransen verwoeste kasteel leidde. Het bestuur twijfelt er niet aan dat de geslaagde wederopbouw van toen, geëvenaard wordt met een wederopbouw aan het begin van de 21ste eeuw.

Kanjer (fase II)

Op woensdag 18 december 2002 maakte Cees van Leeuwen, demissionair staatssecretaris van Cultuur, in de Pieterskerk in Leiden bekend welke grootschalige restauratieprojecten (zogenaamde ‘Kanjers’) subsidie kregen uit de Tweede Kanjerregeling. In het totaal was daarvoor € 29,6 miljoen beschikbaar. Van de 27 subsidieaanvragen werden er 24 gehonoreerd. Stichting Kasteel Amerongen ontving ruim een miljoen voor de restauratie van de tuinmuren en het Poortgebouw. De firma Jurriëns uit Utrecht won de aanbesteding en vrijdag 27 juni 2003 kan worden begonnen met de restauratiewerkzaamheden die, dankzij de aanwezigheid van de nieuwe staatssecretaris, een feestelijk tintje krijgen.

Amerongen, 27 juni 2003.

*

Nog meer goed nieuws:

Nieuw GS belooft steun kasteel Amerongen

Het nieuwe college van Gedeputeerde Staten van Utrecht heeft voor de komende jaren mooie plannen, vooral op het culturele vlak. Kasteel Amerongen kan rekenen op een bijdrage in de restauratie van maximaal drie miljoen Euro. En.... “iedere inwoner van de provincie Utrecht één dag per maand gratis naar musea”, zo luidt het nieuwe devies.

*

Verhuizing:

De door de Provincie aan Kasteel Amerongen uitgeleende conservatoren, Marianne de Rijke en Monique Jaspers, hebben de stukken uit de muziekbibliotheek inmiddels ingepakt en nu staat ‘dit vrachttje’ te wachten om opgehaald en gebracht te worden naar Het Utrechts Archief te Utrecht, waar al een meterslang archief van Kasteel Amerongen wordt bewaard.

(Inmiddels is de overdracht getekend op 24 juni 2003. Van de beide dames is op 18 juli j.l. afscheid genomen, want hun taak zit erop.)

*

Twee nieuwe medewerkers

De *engelen* van Kasteel Amerongen zijn heel gelukkig met de komst van mevrouw Josien Verdegaal. Als textielrestauratiedeskundige is zij een zeer gewaardeerde steun bij het *engelenwerk*, het conserveren van het textiel behorend tot de collectie van Kasteel Amerongen. Bovendien komen haar adviezen op ander textielgebied, zoals bijvoorbeeld de herindeling van een ruimte die nu vrij gekomen is in de *engelenkamer*, als geroepen. Kleding in dozen opgeborgen en hangende kleding uit een aangrenzende depotruimte kunnen bij elkaar gebracht worden in deze kamer. Dit is wenselijk en overzichtelijk bij een eventuele ‘verhuizing’.

Mevrouw Verdegaal heeft een opleiding gevolgd bij – wat vroeger in Haarlem “de Werkplaats” heette. Nu draagt het de naam Paswerk Bedrijven, ons welbekend van het wandkleed uit de Lange Gang.

Verder heeft zij aanvullende cursussen gedaan bij het ICN, het Instituut Collectie Nederland in Amsterdam, en zij heeft ook ervaring in het restauratiewerk aan vaandels en tapijten.

Eens in de twee weken komt Josien Verdegaal op donderdag naar Amerongen. Het is verheugend dat het bestuur van de Stichting Vriendenkring deze ondersteuning mogelijk heeft gemaakt.

Op het gebied van conserveren en beheren is de aanstelling per half juni 2003 van de nieuwe conservator, drs. Nico van der Woude, zeer goed nieuws te noemen. Hij zal tien dagen per maand op kasteel Amerongen werkzaam zijn en is er gedetacheerd vanuit Stichting Restauratie Atelier Limburg. Zijn specialiteit is schilderkunst op wandbekledingen. Van der Woude is betrokken geweest bij de restauratie van ‘Oud Amelisweerd’ (Chinees behang, papier op linnenbespanning) en bij de restauratie van de Oranjezaal in Paleis Huis ten Bosch.

In een later Bulletin, als hij wat ingewerkt is, wil de redactie graag de heer van der Woude zelf aan het woord laten.

H.F. Rotgans – van Blerkom

* * *

Een toekomst voor Europa's vooraanstaande buitenhuizen

Door Marcus Binney

Correspondent architectuur voor de Engelse krant The Times,
d.d. 15-10-2002.

Een 500-man groot gehoor uit Europa en Noord-Amerika heeft intense belangstelling getoond voor de toekomst van de vooraanstaande buitenhuizen in Europa, met sprekers die een verhaal vertelden over verwoestende verliezen en inspirerende reddingsacties en herstel, tijdens een conferentie vorig jaar, georganiseerd door "the Attingham Trust", die gespecialiseerd is in studies over buitenhuizen.

In vergelijking met Engeland kwam Polen eruit naar voren als een land dat veel grotere verliezen had geleden onder zijn buitenhuizen en dan speciaal bij de kleinere landgoederen. In Nederland waren de ernstigste verliezen te vinden in Gelderland waar indertijd veel kastelen als ruïnes achterbleven door de gevechten rond Arnhem, maar die sindsdien zijn gerestaureerd door een speciale instelling belast met de zorg voor monumenten.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vond vernietiging van kastelen in Frankrijk voornamelijk plaats aan het oostelijke gevechtsfront en in 1944 in Normandië. In Engeland was Chatsworth een kandidaat voor overname door zowel de Universiteit van Manchester, als door het Victoria en Albert Museum, maar gelukkig, geen van beide kon het zich veroorloven het kasteel te exploiteren.

Enkele van de rijkste buitenplaatsen die het overleefd hebben bevinden zich in de Republiek Tsjechië, waar historici van de Historische Monumentendienst een eenzaam, heroïsch en buitengewoon succesvol gevecht hebben geleverd om enige van deze meest grootse en meest rijke huizen in Europa te redden van herhaaldelijke aanslagen.

De man die al jarenlang aan het hoofd staat van het Staats Instituut voor de Zorg van Historische Monumenten, dr. Josef Stulc, vertelde tijdens zijn inleiding dat, twee jaar vóór de communistische overname in 1948, president Benesch een aanzet had gegeven tot

het maken van – in bijzonderheden ver gaande – inventarislijsten om er zeker van te zijn dat, wanneer de 2000 eigenaren van historische buitenhuizen en kastelen hun bezittingen verbeurd verklaard zagen worden, er een gedetailleerde documentatie van de inhoud van elk huis zou bestaan.

Na de Sovjetinvasie van 1968 werd hernieuwde druk uitgeoefend op de historici om alle herinneringen aan de vroegere eigenaren uit te wissen en tentoonstellingen in te richten waarmee de communistische heldhaftigheid gevierd kon worden, maar passieve tegenwerking in de vorm van “langzaam en zorgvuldig werken” zorgde ervoor dat, tegen de tijd van de Fluwelen Revolutie van 1991, de meeste huizen onveranderd waren gebleven.

Sinds die tijd zijn 47 van de 140 kastelen en buitenhuizen, die voor bezoekers waren opengesteld, “teruggegeven” aan de families waartoe zij behoorden. Hoewel de inboedel van de huizen heel vaak nogal verwarrend gehergroepeerd was om verzamelingen te kunnen vormen van klokken, Chinees porselein en zilver of van specifieke stijlen, heeft de registratie van alle voorwerpen ervoor gezorgd dat meer dan 250.000 stukken aan de eigenaren konden worden teruggegeven.

“Het proces is veel succesvoller geweest dan verwacht en slechts in twee of drie gevallen is de inhoud nadien verkocht,” zei dr. Stulc.

In Nederland werd voortrekkerswerk verricht door de PHB [Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (red.)], een organisatie die voor bezitters van historische tuinen inspecties uitoefent; hen helpt met beheersplannen om deze tuinen op een authentieke manier te restaureren en die ploegen hoveniers in dienst heeft.

Dr. Reinier Baarsen, werkzaam bij het Rijksmuseum in Amsterdam, gaf aan hoe in Holland bepaalde Hooge Heerlijkheids-rechten waren verbonden aan gefortificeerde en door grachten omringde kastelen, waardoor hun eigenaren vaak officiële posities in lokale besturen bekleedden. Als resultaat van het beëindigen van het eerstgeboorterecht daar, gedurende de Napoleontische Oorlogen, hebben heel weinig historische huizen hun originele inhoud behouden.

Een zeldzame uitzondering was de buitensporige Gothische Herleving van Kasteel de Haar (van dr. P.J.H. Cuypers, ook de architect van het Rijksmuseum in Amsterdam), waaraan de Nederlandse staat een ongemeen grote som geld voor het herstel heeft toegewezen (de fundamenteën zijn aan het verzakken, met de dreiging van 't plotseling ineensinken van het gebouw, zoals bij Fonthill), maar de eigenaars hebben een en ander slechts kunnen afdwingen door de originele inboedel van de slaapkamers te laten veilen.

Sinds het voorval van een tragische brand in een café, waarbij veel jonge mensen het leven lieten, werden door de Nederlandse brandpreventie veel strengere regels opgelegd, met ernstige gevolgen voor de buitenhuizen.

Amerongen, een fraai huis in barokstijl, met grachten rondom en met een buitengewone inhoud, is onveilig verklaard en gesloten, waardoor aan het kasteel zijn enige bron van inkomsten – betalende bezoekers – ontnomen werd. Een ander kasteel te Doorn werd ook gesloten, totdat een tijdelijke brandtrap was aangebracht. De gidsen die groepen door het huis rondleiden, moeten de bezoekers wijzen op de vluchtingangen bij het betreden van elke volgende kamer.

Gedurende de 20ste eeuw verliep de geschiedenis van Poolse landhuizen onstuimig en verward. Een paar duizend huizen werden vernietigd tijdens de Russische verdeling in 1917/ 1918 en tijdens de daarop volgende Pools-Russische oorlog. In 1926 kregen landeigenaren hun bezittingen terug, om ze weer te verliezen aan hervormingen in de na-oorlogse tijd van de Tweede Wereldoorlog, waarbij toen de inboedels van hun huizen werden geconfiscieerd, evenals al hun levende have en hun boerderijen.

Aan het eind van het communistische tijdperk zijn een 40-tal landhuizen teruggegeven aan hun eigenaren; maar hoewel duizenden huizen schreeuwen om bewoond en gerestaureerd te worden is teruggave een langzaam proces door moeilijkheden bij het vaststellen van rechthebbenden en gebrek aan fondsen voor reparaties.

Hoofdarchitect Frederic Didier, belast met de zorg voor 't Château de Versailles zei, sprekend over Frankrijk,: "Het museum

verhoudt zich tot het buitenhuis, als een woordenboek tot een gedicht.” De staat bezit in Frankrijk een honderdtal kastelen die zij openstelt en een klein maar groeiend aantal kastelen, zoals Maintenon, wordt aangemerkt als zetel voor stichtingen met een goed doel, waarbij elke instelling de goedkeuring nodig heeft van het Conseil d’Etat.

Een belangrijk parlementair rapport over het Franse Erfgoed wordt deze maand nog verwacht. (www.atinghamtrust.org)

Noot: Een van onze donateurs, de heer ir. Th. van Loon, stuurde dit krantenartikel naar de redactie, waarvoor onze dank. Vertaling: H.F. Rotgans-van Blerkom. Dank ook aan een andere donateur, de heer D. Pezarro, voor zijn goede adviezen.

Kasteel Doorwerth, Gld. Hoofgebouw en voorburcht in welstand (1928).

In de slag om Arnhem (1944) opgeblazen en zwaar beschadigd.

[Is gerestaureerd]

In: 'Kastelen in nood', uitg. Nederlandse Kastelenstichting, 1955.

Terugblik op: ‘Themamiddag rond Margaretha Turnor’

“.....Dat u in zo grote getale hierheen bent gekomen, voor dit buitengewoon boeiende programma”, zei voorzitter Van Ommeren, daarmee zijn dankbaarheid uitend aan een zaal vol geïnteresseerde toehoorders, want ook hier gold : “...hoe warm het was ...”. Een hartelijk welkom, namens de besturen van SKA en SVKA was voor allen bedoeld, en speciaal voor de vertegenwoordigers van de kunstenaarsgroep ‘Atelier Route Amerongen’; de sprekers, die het thema “Verbeelding, Margaretha Turnor en haar tijd” voor hun rekening namen en voor de dagvoorzitter, de heer drs. U.F. Hylkema.

Vriendenkringvoorzitter Van Ommeren tipte aan de geschiedenis van het Kasteel en benadrukte de sterke band met Engeland , die begonnen was met Margaretha Turnor – haar afkomst is Engels en in de literatuur daar wordt zij Margaretha van Reede genoemd – daarna voortgezet door de enige zoon Godard van Reede als eerste graaf van Athlone, en later nogmaals versterkt in de periode 1897-1940 onder Godard graaf van Aldenburg Bentinck, zoals die past in de traditie van het Huis Amerongen.

“De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen viert dit jaar haar vierde lustrum (opgericht op 30 maart 1983). Twintig jaar lang heeft deze Stichting met haar moeder, Stichting Kasteel Amerongen (opgericht in 1978), op de bres gestaan voor het behoud van dit Huis en haar historische tuin.”, vertelt Van Ommeren.

Brand en brandpreventie – brand en veiligheid, het heeft er allemaal toe geleid dat het Huis gesloten moest worden. Hij pleit ervoor dat, “ook in Amerongen, juist in deze jaren, de bekendheid behouden moet worden die het Kasteel de afgelopen jaren bereikt heeft: in de provincie Utrecht, in Nederland en daar buiten.”

De kunstenaarsgroep heeft hieraan een bijdrage willen leveren en toont in oktober van dit jaar een expositie over “Margaretha Turnor, de persoon, haar leven en haar tijd”. Zij kozen voor deze “Iron Lady the First”, omdat zij tot de verbeelding spreekt en een enorm doorzettingsvermogen heeft getoond.

De dagvoorzitter, oud-directeur van de Rijksdienst voor de

Een woord van welkom door SVKA voorzitter Willem van Ommeren.
Foto: P. Scholten.

Monumentenzorg, werd vervolgens aangekondigd: “Dames en heren, gaarne stel ik hem voor, de heer Ubbo Hylkema, lid van het dagelijks bestuur van Stichting Kasteel Amerongen, die zich in het bijzonder bezighoudt met de restauratie van het ensemble, in de meest ruime zin en ik wens u een zeer aangename en leerzame middag toe.”

Metten is weten

Omdat de heer Hylkema in sportkleding van Utrecht naar Amerongen was gefietst kon hij de zaal het volgende voorleggen: “Als u naar mijn benen kijkt, zult u zien dat dat een stevig fundament is. Als u naar het Huis kijkt, dan weten wij eigenlijk niet hoe stevig dat fundament nog is. Daar ligt een ontzettend groot probleem.

Er is gemeten en gemeten en er wordt gemeten en gemeten, maar het is nu eenmaal zó dat dit Huis natuurlijk ooit om verdedigingsredenen gebouwd is in de uiterwaarden; dat de stand van de Rijn nog wel eens buitengewoon hoog wil zijn; dat het weliswaar omgeven is door een prachtige dijk en een gemaaltje, maar dat dat alles ‘kwel’ niet kan voorkomen. Een kwel is een onvoorstelbare kracht die zich onder het Kasteel zo nu en dan heeft gemanifesteerd.

Sommigen denken dat het Huis zo de afgelopen tien jaren 7 cm. van zijn plaats gegaan is en anderen denken dat dat eigenlijk wel meevalt. En, zoals u weet: ‘metten is weten’.

Wij moeten dus doormeten om echt te weten hoe het met dit Huis is. Maar voorlopig gaan wij uit, en ik denk dat dat ook heel verstandig is, van een redelijk rampzalig scenario, waarbij er nogal veel zal moeten gebeuren om dit Huis en wát voor een huis, misschien het beste en het mooiste Huis van Nederland zonder enige overdrijving, ook voor de toekomst volledig te bewaren.

Een Huis, dat juist zo bijzonder is omdat het een particulier huis is geweest tot zeer kort geleden en dat weliswaar via vererving, maar dan toch door één familie bewoond is. En vanaf de zeventiger jaren van de 17de eeuw zich zijn collectie heeft opgebouwd, een onvoorstelbaar prachtige collectie.

In alles: in zijn schilderijen, in zijn tapijten, in zijn wandbespanningen, in zijn leerbehang. In alle onderdelen is het Huis, juist in zijn samenhang, zeer uniek.

Dat geeft eigenlijk van tevoren al een soort premisse bij iedere toekomstige restauratie, namelijk dat je bij dit Huis uiterst voorzichtig zal moeten zijn met iedere vorm van destructie, die je wellicht enigszins zal moeten plegen om in de toekomst het Huis te verzekeren. Het moet dus een vorm zijn van een onvoorstelbaar conserverende restauratie, waarbij eigenlijk niet gezien mag worden dat de restauratie heeft plaatsgehad. Dat zou het aardigste zijn.

Voor het meubilair is dat anders. Dat is voor een groot gedeelte nog heel goed, voor een kleiner gedeelte slecht tot zeer slecht; in ieder geval vaak verschoten in zijn kleur. Het meubilair zal een zware opknapbeurt moeten ondergaan, maar ook dat is een zaak die met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en onder geen tijdsdruk, heel voorzichtig zal moeten worden opgebouwd.

Ons bestuur heeft zich in de korte tijd dat het nieuwe bestuur zit, met ongelooflijke kracht ingezet – dat geldt voor alle leden van het bestuur – om samen met de directeur, in eerste instantie zich te werpen op, laat ons zeggen, een verkenning van zaken, vervolgens op alle bouwstenen die aan een restauratieproces vooraf gaan en die zullen wij hier heel zorgvuldig in kaart moeten brengen, vóór en wanneer wij beginnen.

Natuurlijk niet onbelangrijk in dit land, maar in alle landen in alle situaties bij dit soort huizen, is het vinden van de noodzakelijke financiën om ook daadwerkelijk die restauratie te kunnen ondernemen. En wat dat betreft is er enerzijds goede hoop, anderzijds ook echt enige pecunia, maar het is vooral ook het ontbreken van geld dat in de toekomst toch op de een of andere manier zal moeten worden verworven. Met de strategie daarom en daar omheen houdt ons bestuur zich zeer intensief bezig.

Het is een fantastische, prettige club om mee te werken, pittig en, ('t gaat dan niet om mij, maar de anderen) ongelooflijk *devoted to the case*. Op een manier waarvan ik denk, als dat zo doorgaat en die zelfde vaart erin blijft, dan zou het wel eens allemaal heel goed kunnen lukken.

Een wat oudere afbeelding van het Noorder Paviljoen
dat ook een restauratie zal ondergaan.
De plantengroei zit nu niet meer op de gerestaureerde muren langs de gracht.

Foto: Retteke van der Laan.

Dames en heren, tegelijkertijd is het ontzettend leuk om u te zeggen, dat zeer binnenkort de restauratie van de muren begint en dat wij dus in een grote bocht om het Huis, steeds meer naderend naar het Huis, als het ware naar de apotheose opbouwen. Die muren zijn heel hard nodig toe aan restauratie. Daarvoor is het geld aanwezig. Aangenomen door een bekend aannemersbedrijf waar ook alle vertrouwen in is, goed begeleid en vandaar gaan wij langzamerhand naar het voorplein, naar het Noorder- en het Zuiderpaviljoen, naar de Stallen en dan komt natuurlijk *the big leap forward* – de grote sprong voorwaarts.

Dan moet het gebeuren met het Huis zelf, maar dan moeten wij ook weten wat wij restaureren, hoe wij het restaureren en dan zouden wij ook de financiën moeten vinden om het daadwerkelijk te kunnen doen.

Wat dat betreft is er hulde voor de provincie Utrecht, zijn de intenties van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg buitengewoon positief, kunnen wij ons werkelijk verheugen in de goede belangstelling van het ministerie en is dat alles goed, maar zal het nooit zijn zonder de bijdragen van particulieren daarin, die zeer welkom zijn, zeer nodig ook.

En tegelijkertijd beraden wij ons natuurlijk op: als je dat Huis dan gerestaureerd hebt, hoe ga je dan om met wat je zo veilig hebt gesteld? En daarvoor is dan de derde actie.

En de derde actie is dat wij ons gaan beraden over een toekomstplan, dat een hele gezonde financierings-structuur onder het toekomstig onderhoud van de gebouwen en de tuinen zal beleggen en tegelijkertijd ook iets is dat haalbaar is en zich verdraagt met de vaak unieke en zeer bijzondere cultuurhistorische waarde van het Huis zelve. Dat is de inzet.”

Na deze inleiding geeft de heer Hylkema met een korte introductie het woord aan de heer Rob Apell.

H.F. Rotgans-van Blerkom

Je ziet niet wat je ziet!

Soms zeggen mensen vol verbazing tegen elkaar: “je weet niet wat je ziet!” Zien wij eigenlijk wat we zien, als wij naar een historisch bouwwerk kijken?

Op die vraag gingen zondagmiddag 1 juni j.l. in het Koetshuis van het Kasteel enkele historici en bouwkundigen dieper in. Op uitnodiging van de altijd actieve Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen deelden zij hun kennis met de geïnteresseerde toehoorders.

Ir. Rob Apell maakte aan de hand van dia's duidelijk hoe architectuur ook in het verleden de bedoeling had te imponeren. Het is als een soort theater. Een bouwwerk moet iets uitstralen, bijvoorbeeld macht. Het Kasteel Amerongen, in de jaren rond 1675 op de oude fundamenten herbouwd, oogt evenals gebouwen uit diezelfde periode zoals Het Loo, stoer, degelijk en ongenaakbaar aan de buitenkant. Dat het net zoals vaak bij mensen, een andere binnenkant heeft, laten wij hier even buiten beschouwing.

Het bijzondere van Kasteel Amerongen is, dat het vrijwel ongewijzigd is gebleven na het vertrek van de laatste bewoners. Het is niet, zoals veel andere kastelen, opnieuw aangekleed en gemeubileerd.

Ook de tuinen zijn nog grotendeels oorspronkelijk, zoals drs. Carla Oldenburger uitlegde. De originele Renaissance-aanleg is nog steeds zichtbaar. Zij benadrukte het belang van het behoud van deze structuur, die vrijwel uniek is in ons land.

De 17de eeuwse vrouwen laten ons door hun linnengoed iets zien, zo vertelde drs. Sanny de Zoete. Nu kunnen wij het ons nauwelijks voorstellen, maar destijds vertegenwoordigde linnengoed een deel van de bruidsschat. Als meisje nam je alleen al zo'n 250 servetten mee je huwelijk in! Het linnenkabinet was bij welgestelde families gevuld met kostbare damast, waar onder andere familiewapens ingeweven waren. Damast, volgens een gecompliceerde wijze geweven, laat bij de juiste lichtval de patronen tot leven komen. Op schilderijen van Frans Hals is gedetailleerd te zien hoe fraai die patronen waren.

De toehoorders konden even genieten van de luxe van die tijd door zelf voorzichtig zo'n servet in handen te houden.

Prof. dr. Renger de Bruin nam de luisteraars mee door de tijd via het geslacht van Reede, de belangrijkste kasteelbewoners. Zo vertelde hij dat stamvader Goert van Reede aanvankelijk een kettervervolger in dienst van de Katholieke kerk was, maar later voorvechter van het protestantisme. Deze invloed is nog altijd merkbaar in het dorp Amerongen. De familie Van Reede was de belangrijkste adellijke familie van de provincie Utrecht in die tijd. Men was actief op politiek, militair en diplomatiek terrein.

Dat deze mensen net als wij, niet allemaal even braaf waren, blijkt onder andere uit het feit dat Godard Adriaan van Reede het einde van de Tachtigjarige Oorlog met Spanje wilde uitstellen vanwege zijn belangen in de wapenfabricage!

Nadat de sprekers, de organisatrice en de dagvoorzitter een bloemenhulde van de heer Van Ommeren in ontvangst hadden genomen, werd op het terras in het warme weer genoten van een koud glas witte wijn of een andere verfrissing.

P. Vink – Vreugdenhil

* * *

Een leven lang tussen hotsende en klotsende wagenwielen

Unieke reiservaringen komen tot leven in 490 brieven.

Eerder gepubliceerd in De Telegraaf, 29 januari 1994.

Door George van Aken.

Reizen in de zeventiende eeuw was bepaald geen pretje. Meestal was het een lijdensweg, een voortdurende confrontatie met onverharde wegen, modderpoelen bij nat weer, stofwolken bij droogte, omvallende koetsen, gebroken wielen, kreupele paarden en smerige logementen, waar de uitgeputte reizigers vaak ook nog hun eigen potje moesten koken.

Unieke reiservaringen en een intens saamhorigheidsgevoel komen tot leven in de 490 brieven die Margaretha Turnor, kasteelvrouw van Amerongen, tussen 1683 en 1691 schreef aan haar echtgenoot en reizend ambassadeur Godard Adriaan van Reede-Ginckel. Als Godard Adriaan van Reede-Ginckel, kasteelheer van Amerongen in 1690 per brief aan zijn vrouw, Margaretha Turnor, laat weten dat op weg naar Kopenhagen een van zijn paarden is verongelukt, schrijft zij hem op 14 juni 1690 per kerende post: ‘Tis beeter een paerde dan een mense. Ick sal seer verlange dat UhEd [U hoog Edele, consequent spreekt Margaretha haar man altijd zo aan] tot Koppenhaech sal gearijveert sijn’. Margaretha zal Godard echter niet meer terugzien. Ruim een jaar later sterft hij in Kopenhagen na vele jaren en tienduizenden kilometers te hebben doorgebracht tussen hotsende en klotsende wagenwielen.

Erfgoed

Godard van Reede Ginckel, die omstreeks 1680 op de ruïnes van het door brand verwoeste erfgoed het huidige kasteel Amerongen liet bouwen, was in zijn tijd een ervaren en geharde globetrotter. Een groot deel van zijn leven was hij reizend ambassadeur van de Republiek der Verenigde Nederlanden, hetgeen wil zeggen dat hij in opdracht van de regering voortdurend ‘op commissie’ werd gestuurd. Van Reede zat veel in Duitsland bij Friedrich Wilhelm van Brandenburg, de Grote Keurvorst, en maakte te paard of per reiskoets grote dienstreizen naar Denemarken, Zweden, Spanje, Berlijn, Bremen, Kleef en Saksen.

De heer van Amerongen was dus vrijwel nooit thuis. Die langdurige afwezigheid leidde tot een intensieve briefwisseling met zijn vrouw, de Engelse officiersdochter Margaretha Turnor, die in Amerongen het kasteel en de bezittingen beheerde en van wie hij, ondanks haar niet adellijke afkomst, zielsveel hield. Over een periode van acht jaar (tussen 1683 en 1691) schreef Margaretha haar reizende echtgenoot welgeteld 490 brieven, wat neerkomt op gemiddeld ruim twee brieven per week. “Dank zij het feit dat Margaretha haar man zo trouw op de hoogte hield van haar doen en laten, zijn haar brieven nu stuk voor stuk

waardevolle historische documenten” zegt de heer D. Pezarro oud-conservator van kasteel Amerongen en auteur van het boek ‘Mijn heer en liefste hartje’. “Beter dan welk geschiedenisboek ook geven ze ons een duidelijk en betrouwbaar beeld over het dagelijks leven van de adel in de zeventiende eeuw en over het reizen in die tijd.”

Te Voet

Uit de brieven van Margaretha valt op te maken dat het reizen per koets in de tweede helft van de zeventiende eeuw eigenlijk alleen was weggelegd voor de adel, kooplieden en de gegoede burgerij. Boeren, burgers en buitenlui gingen te voet. Slechts bij uitzondering maakte het ‘gewone volk’ gebruik van een beurtschip (vooral in het westen van ons land) of werd een karos gehuurd.

Pezarro: “Bij de adel lag dat anders. Op kortere reizen gingen edelen te paard; op langere afstanden verkozen ze naar gelang de omstandigheden een door twee, drie of meer paarden getrokken koets of karos. Voor reizen naar Den Haag, Engeland, Ierland en het westen van Duitsland maakte de hoge adel bij voorkeur gebruik van de luxueus ingerichte Statenjachten. Deze waren eigendom van de regering, maar hadden als nadeel dat ze bij de in die tijd veel voorkomende lage rivierstanden vaak niet konden varen. Ook Margaretha Turnor sprak in haar brieven aan Godard met waardering over deze uiterst gerieflijke en comfortabele manier van reizen”.

Boerenwagens

Godard van Reede reisde echter meestal per koets. Het personeel liep mee, vond achterop een plaatsje of trok mee in een of meer daartoe ingerichte rijtuig. “Van die zeventiende-eeuwse reiskoetsen moet je je overigens niet te veel voorstellen” stelt Pezarro. “Het waren karossen, een soort rechthoekige, logge boerenwagens zonder veren die in leren riemen hingen.

Er zat een leren kap op met flappen aan de zijkanten die naar beneden konden worden getrokken als het koud was of regende. En daar zaten ze dan: urenlang hotsend en botsend over wegen die in

feite alleen maar karrensporen waren. Er lagen in die tijd al verbindingswegen tussen de belangrijkste steden, maar de koetsen konden er alleen overheen als het droog was. Dat kom je steeds weer tegen in die brieven.

Als het geregend had, zat zo'n weg vol met verraderlijke waterkuilen. Dan bleven de koetsen steken en moesten de reizigers bij nacht en ontij vaak urenlang lopen om onderdak te vinden in een naburig dorp of op een boerderij. Bij vorst waren de karrensporen keihard en spiegelglad, waardoor de reiskoetsen gingen slippen en omsloegen. Heel wat reizigers namen uit voorzorg balken, stroppen en takkenbossen mee om een vastgelopen koets weer vlot te trekken.”

Vermoedelijk bedroeg de gemiddelde snelheid van een reiskoets niet meer dan 5 à 6 kilometer per uur, maar de reizigers hielden dat wel dagenlang achtereen vol. Op 11 mei 1690 vertrok Godard van Reede uit Amerongen naar Denemarken. Uit de brieven van Margaretha blijkt dat hij op 17 juni in Kopenhagen arriveerde – een reis van ruim 700 kilometer in 38 dagen. Alles bijeen komt dat neer op ongeveer 20 kilometer per dag. Haast was een onbekend begrip in die dagen!

Zoals gezegd, Godard van Reede ging nooit alleen op reis. Zijn koets, zo blijkt uit de brieven van de Amerongse kasteelvrouwe, werd altijd gevolgd door een of twee rijtuigen, die speciaal waren ingericht voor zijn ‘hofhouding’: twee secretarissen, een paar koetsiers, soms een arts, een kok en Jenneke Nieman, het dienstmeisje.

Toegewijd

Jenneke was belast met de persoonlijke verzorging van haar heer en meester. Ze poetste zijn schoenen, verzorgde zijn kleding en knipte waarschijnlijk ook zijn haren. Die lange, moeizame reizen tussen ruw manvolk en haar voortdurende zorg voor Godard moeten voor deze toegewijde Amerongse dienstmaagd bepaald geen sinecure zijn geweest. Naast toiletgerei gingen er ook potten en pannen mee.

De kok moest dagelijks drie maaltijden bereiden, ook als de nacht werd doorgebracht in het open veld, een logement of bij bevriende kasteelheren. Het voedsel en andere benodigdheden werden in grote

hoeveelheden in de koetsen meegenomen en als ze dreigden op te raken werden ze per schip, rijtuig of koerier te paard uit Amerongen nagezonden en afgeleverd bij een tevoren afgesproken kasteel, herberg of logement.

Over de reis van de inmiddels zeventigjarige Godard Adriaan van Reede naar Kopenhagen die, zoals we al schreven, welgeteld een maand en zeven dagen duurde, zijn uit de brieven van Margaretha Turnor (zij is dan al 77 jaar) de volgende bijzonderheden af te leiden:

11 mei 1690: vertrek uit Amerongen naar kasteel Het Loo in Apeldoorn. Vandaar naar kasteel Twickel in Delden waar werd overnacht.

21 mei 1690: Aankomst te Münster. De reis heeft dan tien dagen geduurd (de afstand Amerongen – Münster is circa 200 kilometer).

30 mei 1690: Bremen bereikt na veel ongemakken onderweg. Regen en overstromingen maken de karrensporen vrijwel onbegaanbaar.

1 juni 1690: Aankomst te Hamburg. Van Reede en zijn gevolg zitten dan al 21 dagen tussen de wielen.

7 juni 1690: Ontvangst aan het hof van de hertog en hertogin van Sleeswijk, waarover Van Reede bijzonder in z'n nopjes is.

13 juni 1690: Aankomst in het Deense Roskilde. Margaretha schrijft: 'De heer sijne gedanckt dat UHed die grootge reys met al sijne gezondheid heeft voltrocke. Nu sal hij sijn oudijensie (audiëntie) bij de Konin al hebbe gehad'.

17 juni 1690: Na 38 dagen in de koetsen te hebben doorgebracht, arriveert het gezelschap eindelijk in Kopenhagen.

Na nog negen maanden smachtend naar zijn terugkeer te hebben uitgezien, krijgt Margaretha in september 1691 uit Kopenhagen het tragische bericht dat Godard Adriaan van Reede Ginckel, lid van de Staten Generaal en 'globetrotter pursang', plotseling is overleden.

* * *

Een beschouwing over de ontwerpgeschiedenis van Kasteel Amerongen

Eerder gepubliceerd in 'Jaarbericht 2001'
uitgave Stichting Utrechtse Kastelen.

Door drs. D.W.J. Kits Nieuwenkamp.

Kasteel Amerongen

Het 17de eeuwse kasteel Amerongen, gelegen aan de rand van de Utrechtse heuvelrug, is gebouwd in de tijd dat een kasteel geen verdedigbaar 'edelmanshuis' meer hoefde te zijn en dat ook niet meer hoefde uit te drukken. Op een representatieve wijze uitdrukking geven aan de status van de opdrachtgever bleef het belangrijkste, maar de wijze waarop dat gebeurde veranderde, evenals de rol van de opdrachtgever en architect.

Kasteel Amerongen is een mooi voorbeeld van het 'strakke' classicisme dat na 1660 ontstond. Dit 'strakke' classicisme werd ontwikkeld door de directe nakomelingen van degenen die in het tweede kwart van de 17de eeuw het classicisme in de Republiek hadden ontwikkeld. Maurits Post, de architect van Soestdijk, was de zoon van Pieter Post, de architect van Huis ten Bosch; Jacob Roman, bouwmeester van Slot Zeist, was de zoon van de Haagse beeldsnijder Pieter Roman, die geregeld met Pieter Post had samengewerkt. 1) De derde belangrijke architect uit de tweede helft van de 17de eeuw was Steven Vennecool. Hij was de zoon van Jacob Vennecool, de tekenaar die voor Jacob van Campen had gewerkt tijdens de bouw van het Amsterdamse Stadhuis op de Dam. Naast deze top van kunstzinnige architecten was er een bredere laag meester-timmerlieden of 'aannemers' die zelf ook ontwerpen konden aanleveren in elke gewenste stijl die in Nederland werd toegepast.

Aan de ontwerpen lag de theorie van Italiaanse architecten en theoretici uit de 15de en 16de eeuw ten grondslag, die een sterk geïdealiseerd beeld van de Antieken en met name van de Romeinse cultuur gaven. 2) Met hun ontwerpprincipes gebaseerd op rekenkundige en meetkundige verhoudingen streefden ze ernaar de

universele regels van de schepping te evenaren.

Bij kasteel Amerongen bestaat de voorgevel uit zeven traveeën en een middenrisaliet, welke wordt geaccentueerd door een zandstenen deuromlijsting en een daarboven gelegen, uitspringend balkon. Kenmerkend voor de 'strakke' variant van het classicisme is de vierkante plattegrond en het ontbreken van topgevels waardoor het gebouw een symmetrisch aanzicht krijgt. Pilasters werden achterwege gelaten en de nadruk kwam geheel op harmonische verhoudingen te liggen. Zoals ook te zien is bij kasteel Amerongen kwam het accent te liggen op het centrum en werden ornamenten alleen toegepast op de middenrisaliet en de ingangspartij.

Kasteel Amerongen

Het kasteel heeft drie verdiepingen en een onderhuis en wordt bekroond met een aantal haaks op elkaar staande schilddaken.³⁾ De voorburcht wordt tegenover de ingang afgesloten met een stalvleugel die aan weerszijden geflankeerd wordt door hoekpaviljoens. Bij het passeren van de poort komt de bezoeker op het voorplein via de daarop haaks liggende oprijlaan. De centrale as is niet, zoals gebruikelijk bij de zeventiende eeuwse huizen, gericht naar het dorp, maar heeft het de oriëntatie van zijn middeleeuwse voorloper behouden. In dit artikel schets ik aan de hand van onder andere de brieven van Margaretha Turnor aan haar echtgenoot en opdrachtgever, Godard van Reede, een beeld van de tot standkoming van kasteel Amerongen zoals dat vandaag de dag nog te bezichtigen is (hoewel het voorlopig vanwege de restauratie gesloten is voor bezoek).⁴⁾ Centraal in het artikel staat de verhouding tussen de opdrachtgever en de uitvoerders.

FAMILIE VAN REEDE

In 1557 kwam het middeleeuwse kasteel Amerongen in handen van Godard van Reede van Saesveld (1516-1584). In 1641 erfde zijn achterkleinzoon, Godard Adriaan van Reede (1621-1692) het kasteel. In 1643 trad deze Godard van Reede in het huwelijk met Margaretha Turnor (1613-1700), dochter van een Engelse kapitein in Nederlandse dienst en Salomé van Metkercken. In 1644 werd hun zoon Godard, later heer van Ginckel, geboren en in dat jaar vestigden zij zich op Amerongen. Godard van Reede maakte carrière als gezant van de sinds 1597 bestaande Republiek der Verenigde Nederlanden. Hij werd belast met ‘*extra-ordinaris commissies*’ waarvoor hij veel in het buitenland verbleef. Tussen 1655 en 1691 bezocht hij achtereenvolgens Denemarken, Zweden, Spanje (waar zijn zoon hem vergezelde), Aken, Denemarken, Münster, Keulen, Bremen, Berlijn, Kleef en Saksen.

Tijdens de daarop volgende reis in 1692 overleed hij in Denemarken. Wanneer Van Reede op reis was, schreef Margaretha hem één à twee brieven per week. De brieven bestaan voor het merendeel uit mededelingen over de bedrijfsvoering en het weer, dat

van groot belang was voor het boerenbedrijf, maar ook het nageslacht vormt een belangrijke bron voor correspondentie.

Godard van Reede (Ovens 1661) en Margaretha Turnor (Ovens 1661)

DE FUNCTIE VAN HET KASTEEL

Naast de representatieve functie die het kasteel vervulde, fungeerde het als groot boerenbedrijf. Op de landerijen werd rogge, boekweit en tabak geteeld en er was grasland voor de paarden, koeien en schapen. Naast weiland waren er boomgaarden, eikenbossen en rijshoutteelt (wilgen en essen). Tevens werden er varkens gehouden voor de slacht in augustus. De verwerking van het vlees, het roken, inzouten en het maken van worst gebeurde in het huis onder toezien oog van Margaretha Turnor. De gracht rond het huis voorzag de bewoners van vis. De duiven werden gehouden voor het vlees en de mest, die weer gebruikt werd voor de bemesting van de

tabaksplanten. Op de landerijen werden voor de feestdagen en bezoek konijnen, hazen en patrijzen gevangen.

VERWOESTING VAN KASTEEL AMERONGEN

In het rampjaar 1672 verkeerde Godard van Reede aan het hof van de keurvorst van Brandenburg om Frederik Willem I (1640-1688) steun te vragen in de strijd van de Republiek tegen Frankrijk. ⁵⁾ Op 12 juni 1672 staken de legers van Lodewijk XIV in de buurt van Arnhem de Rijn over en rukten zonder noemenswaardige tegenstand op tot in Utrecht. Dankzij de waterlinie werd een halt toegeroepen aan de bedreiging van het Franse leger, maar vanuit het Oosten en Noorden trokken troepen van de bondgenoten van Frankrijk, Münster en Keulen, de Republiek binnen en op zee werden slagen geleverd met de Engelse vloot.

Utrecht was bezet, maar de Oranje-gezinde Van Reede was niet bereid om zich onder het bewind van de bezetter te voegen.

'(...) Daer ick terselvertijt van wegen de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal was gesonden in gesantschap aen den Heere Churfurst van Brandeburgh (...) 't gene ick dan billicklyck met bellefde brieven (...) hebbe geexcuseert, geweijgert [om naar Amerongen terug te komen] ende geseijt, dat ick de Trouw aan haer Hoog Mogenden en mijn Vaderlant gesworen Eer en Eedtshalven niet en vermochte af te gaan...' ⁶⁾

Kasteel Amerongen werd als onderkomen voor de Franse officieren gebruikt, goederen en dieren werden geconfiscieerd. In februari 1673 werd het kasteel in brand gestoken en op één toren na werd het hele kasteel verwoest. Van Reede schreef uit Minden (in de buurt van Hannover) op 10 maart 1673 aan Margaretha:

'Het soude mij bedroeven, hij alsien ick op Godt niet en vertrouwde, die ick weete dat alles ten besten ende tot onse salichheijdt dirigeert, uijt U Ho. Ed. schrijvens van den 3 Marty te sien het ruineren ende afbranden van onse goederen ende huijsen tot Amerongenn ende waer over U Ho. Ed. en ick met soo onverdrietigen sreijdt nu 30 jaeren aen

den anderen hebben getobt om hetselve in een goede ende aensienlijcken stant voor onse posteriteijt [nageslacht] te brengen. (...) Godt de Heere heeft het gegeven ende hij heeft het wederom genomen. Sijnen Name blijve eeuwich verheerlijckt.' 7)

In 1673 werden de Fransen uit de provincie Utrecht verdreven en werd de vrede met Engeland getekend. 8) De Generale Staten hadden weinig vertrouwen in de provincie Utrecht door de snelle overgave, maar door de benoeming van Godard van Reede tot lid van de Staten van Utrecht was er voldoende vertrouwen voor de toelating tot de Unie. Sinds zijn terugkeer uit Berlijn was de politieke onrust enigszins tot bedaren gebracht en kon hij naast zijn binnenlandse reizen als gedeputeerde te velde, zich bezighouden met de herbouw van kasteel Amerongen. Ondanks de schadeloosstelling van het pandschap op Amerongen (Amerongen was een Ridderhofstad waaraan rechten en dus belastingopbrengsten verbonden waren) waardoor alle rechten aan de Van Reedes toekwamen, was de bezorgdheid om geld een terugkerend onderwerp in de brieven van Margaretha Turnor aan haar echtgenoot.

De inkomsten zullen dan ook niet groot geweest zijn: van het boerenbedrijf waren de meeste producten voor eigen gebruik, een gedeelte van de pacht zal ook in natura opgebracht zijn. De meeste benoemingen van Godard van Reede leverden meer aanzien dan geld op en het loon liet vaak lang op zich wachten.

DE HERBOUW VAN KASTEEL AMERONGEN: 1673-1678

DE ROL VAN DE OPDRACHTGEVER

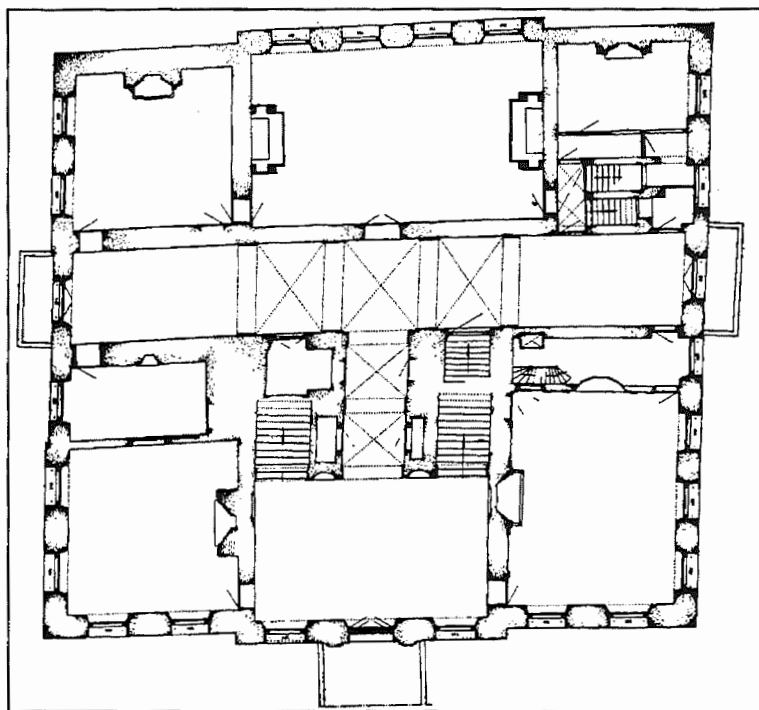
Van Reede behoorde tot de kring edelen en patriciërs die verkeerden rond het hof. In de stadhoudelijke kring gold architectuur in het algemeen als een aangenaam en respectabel tijdverdrijf.

Prins Frederik Hendrik besprak met Constantijn Huygens (zijn secretaris en promotor van het classicisme in de Republiek) en andere stafleden zijn plannen voor paleizen en tuinen. ⁹⁾ Zijn kleinzoon, prins Willem III (1650-1702), waarmee Van Reede vriendschappelijk contact had, hield zich ook bezig met architectuur. In dezelfde tijd dat Amerongen herbouwd werd, liet hij de hofstede Soestdijk verbouwen door Maurits Post. ¹⁰⁾

Prins Willem III heeft kasteel Amerongen verschillende malen aangedaan wanneer hij onderweg was tussen 's-Gravenhage en Soestdijk. Op 13 november 1676 schreef Margaretha aan haar echtgenoot:

'Het was geluck, dat ick Visbach [de huishoudster] bij Godertge heb thuys gelaeten, die sijn Hoocheyts komste niet voor 'smergens te tien euren had geweten. Ick vont hem op 't werck, dat hij wel doorsach, en seyde hem heel wel aen te slaen, reperteerde wel 2 à 3 mael, dat het een seer schoon gebou is.' ¹¹⁾

Ook Johan Maurits van Nassau-Siegen, onder andere Gouverneur van Brazilië, stond bekend als architectuur-liefhebber. Bekend is zijn huis in 's-Gravenhage, ontworpen door Jacob van Campen in 1633. Johan Maurits was actief en betrokken als opdrachtgever en overal waar hij enige jaren verbleef werd gebouwd naar zijn ideeën.

Plattegrond van Kasteel Amerongen

Zo zijn er enige schetsen van zijn eigen hand bewaard voor het johannieter kasteel Sonnenburg in oostelijk Brandenburg (het huidige Slonsk in Polen) en voor een groot aantal tuinen, versterkingen en pachthoeves. ¹²⁾ De schetsen werden door professionele ontwerpers zoals Pieter Post en diens zoon Maurits uitgewerkt tot bouwtekeningen. ¹³⁾

Het contact dat Godard van Reede had met Johan Maurits was vriendschappelijk, zoals blijkt uit de brief van 19 oktober 1677 waar in Van Reede vol ironie de bemoeienissen van zijn vrouw met de bouw van zijn kasteel schetst. Hij is bang dat de lof die zij daarvoor, met name van prins Willem III heeft gekregen, haar tot verdere plannen zou aanzetten. Hij 'vreest' dan ook dat verdere bouwplannen betreffende *'stallen ende servitiën [paviljoens] op de bassecourt'* hem zullen berooien:

'Ick weet dat U, Furst Dt. Een oud geëxperimenteert liefhebber van Architecture is, en derhalve, dat hem niet sal vervelen, dat ik hem de Pop (waarmede ick nu drie jaeren gespeelt heb, ende die de Vrouw van Amerongen ende mij de Beurs seer plat maakt) eenighsints met haar couleuren afbeelde.' ¹⁴⁾

Kasteel Amerongen voor 1673 A.S. (A. Schouman).

Van Reede stuurde hem een ingekleurde prent toe waarop Johan Maurits antwoordt:

'Ick soude aen sijne Excell. Konnen sien laeten die Pop, daer ick desen somer alhier mede gespeelt hebb, en om deselve te perfectieren soude advijs van heer van Amerongen noden

hebben, en misschien wat sien laeten, waarmede sijnen tuijn treffelijck soude konne vereieren en aen het huijs eenen schone prospect geven, edoch dit alles sonder excesive kosten.’ 15)

Johan Maurits had zich blijkbaar al verdiept in Amerongen en geeft nog een advies voor de verfraaiing van de tuin. In een brief aan Johan Maurits heeft Van Reede, om te laten blijken hoezeer hij zijn advies waardeert, ook over ‘*opperste opperman*’ van het nieuwe kasteel. 16)

De verslagenheid over de verwoesting van het kasteel in 1673 zal groot geweest zijn. Nog geen maand later echter, op 23 maart 1673, heeft Van Reede al contact met Michiel Mattysz Schmidts, bouwmeester aan het hof van de Brandenburgse keurvorst waar hij dat jaar verbleef. Van Reede informeert in de brief over de mogelijke levering van hout voor de wederopbouw van het kasteel.

‘ (...) doch daer om sal ick niet swichten, word het vrede, hoop ick het weer op te bouwen ende moet ick met U Ed. overleggen of ick niet en soude van Berlijn daer toe het houdt conde laeten comen.’ 17)

Schmidts kwam uit Rotterdam of Breda en was oorspronkelijk scheepstimmerman, maar aan het hof van de keurvorst van Brandenburg werkte hij als bouwmeester en sleutelmeester. 18)

Van Reede en Schmidts blijken vaker contact te hebben gehad. In een brief schrijft Schmidts dat hij een bezoek wil brengen aan Amerongen en daarna Van Reede in Bremen op wil gaan zoeken om verslag te doen van de voortgang van de bouw. 19)

‘Om met sijn excelensie van alles mondeling te spreke, sooe van het hout (...) als oock van den sael ende de onderste gemacke [kamers] ende sal niet naerlate de tekeninge van de stal mede te brenge...’

Schmidts zegt Van Reede ook toe te spreken met de vorst van Anhalt, over het benodigde glas voor de vensters. Uit Amerongen schrijft Margaretha over het bezoek van Schmidts in april 1677:

‘Den Heer bouwmeester [Schmidts] quam voorleeden Paes dach hier, heeft ons heel gebou gesien, die U.H. Ed sal segge hoe hij ‘t gevonde heeft, seyde mij alles wel en masyf en met

gemaekte te sijn en dat hy der niets op wist te segge, als dat, volgens syn opinie de deuren wel wat wyder hadde behooren te sijn (...)’. ²⁰⁾

De herbouw lag in handen van de in Amsterdam werkzame ‘*mester timmerman Hendrick Gerritsz. Schut, mester metselaer Cornelis van Rietveldt ende Jan Fick ordinaer werckbaes soo in afbreecken can vervalle huijse als graven, delven en diergelijcke*’. ²¹⁾ Hendrick Schut (1622-1695) maakte werktekeningen, kocht materialen in en begeleidde de 29 à 30 timmerlui uit de omgeving.

Schets van de voorgevel (ca. 1673)

Rietveldt nam het metselwerk voor zijn rekening en Jan Fick was voorman. ²²⁾

In verband met de schadevergoeding voor de verwoesting maken Schut, Rietveldt en Fick op 1 juni 1675 een verklaring op over de

ruïne die ze een jaar eerder hadden aangetroffen.

(...) soo in afbreecken van vervalte huysen als graven, delven, en diergelijcke wercken tsamen van competente ouderdom, woonachtig tot Amsterdam (...) ten versoecke van den Hoog Edl. Geb. Heer van Amerongen, by manne waerheyt waerachtig te sijn, dat wel gemelte Heer ons voor omtrent een jaar geleden van Amsterdam heeft ontbouden om met ons te spreekken over het herbouwen van Sijn Hoog Ed. Afgebrande Huijs tot Amerongen, met begeerte, dat wij soude adviseren naer onse beste kennis, wat gedeelten van de mueren soude kunnen blijven staenn, ende weder geappropriert worden tot 't geene men daer vorders weder op soude willen timmeren.

Ende naedat wij de geheele gelegenheijt hadden besichtigt, ende met den anderen vier à vijf dagen hadden overleijdt, wat daer in te doen stonde, hebben wij Sijn Hoog Ed. geseijt ende aengewesen, dat het merendeel van de mueren swaer synde vierdhalve a vier voet tot in de gront toe, door den verhementen brant waren geborsten, sommige een voet andere een halve voet van malkander, ende buijtenwaerts uijtgeweecken, de gevels voor over in een gracht gestort tot aen de tweede verdieping, nadien alle balcken, cosyne, ribben, en wal vorders van houtwerck, loot en leijen daarin is geweest, tene-mael was verbrant, sulx dat het overschot van dien geen twintich guldens weerdich was.

Ende wij oversulx vermijden het oorbaerlijkste te sijn dat alle de vervallene mueren tot in de gront behoorden afgebroocken ende opgeruyt te worden, uijtgesondert int Zuidwesten, alwaer een van de twee toorens heeft gestaen, die tot op de helft afgenomen, de fundamenten konnen blijven geconserveert, dat insgelijck op 't Voorburgh alle peerd- en koeystallen, coetshuysen, mitsgaders 't huis van den Castellain en de turff- en houthuysen, 't enemael geruineert sijnde, ende van binnen alles uijt gebrandt niets heeft konnen blijven staen, dat weerdich was omme daer wederom op te bouwen, sulx het

ourbaerlyxst is geweest, deselve om verre te stooten, ende de steen te laten schoonmaken, gelijk allereedts als mede voor 't groote Huijs is geschiedt...' 23)

Op 30 september 1674 schreef Godard van Reede 'Memorie of besteck hoedanigh men het groot huys soude konnen timmeren...' , met berekeningen voor de hoeveelheid benodigde stenen en cement. Daarbij werd uitgegaan van:

'(...) hoedanigh men het groot huys soude konnen timmeren, te weten met vier torens, ieder toorn in form als den aftersten ouden tooren, sijnde huyten wercks 28 voeten ende tussche de vier torens konnen vier gordijnen met schilden afgekapt, alles gerekent Rijnlandsche maat.' 24)

In dit bestek wordt dus gesproken over vier torens, gelijk aan de achterste toren die gedeeltelijk overeind was blijven staan.

In december volgt een 'Memorie' met berekeningen over de hoeveelheid stenen afkomstig van de ruïne die nog bruikbaar zouden zijn. Nieuwe stenen werden gebakken in de nabij opgezette veldovens. 25) Naast het hout dat geschonken was door de Brandenburgse keurvorst, kreeg Van Reede hout en glas voor de vensters van de vorst van Anhalt.

In het voorjaar van 1675, nadat Fick het puin had geruimd, begon men met de nieuwbouw van het kasteel. Van de eerste maanden van de bouw is weinig bekend omdat Godard van Reede tussen 1674 en 1676 weinig brieven ontving van Margaretha; Van Reede was in deze periode nooit lang van huis als gedeputeerde te velde. In die tijd bezocht hij Roermond en Bremen.

In september 1676 zijn de muren al tot de tweede verdieping opgemetseld en de balken van de tweede verdieping kunnen gelegd worden. Op 10 oktober is men bezig het hout voor de kap naar boven te hijsen en op 16 oktober gaan de timmerlieden aan de slag.

'Mr Schut is met de timmerrlyuden tot 29 à 30 int getal doende de kap te richten. De eerste en swaerste gebinten tot de middelste en voorste kap, sijn gericht. Het hout boven te brengen is wel het principaelse werk. En Schut isser van den morgen tot den avont soo besich over, dat hij nu niet geerne

een ure versuymt bij het werck te sijn, om iets te tykenen, opdat het hout terwijlle nogh goet weer is, mochte gericht sijn.' ²⁶⁾

Op 8 november 1676 wappert dan het vaan op het hoogste punt van het huis. Daarover schrijft Margaretha Turnor:

'(...) het welcke te seggen is dat de kap volkoomen daer staet en gedaen is en dat sij 't bier verdient hebbe (...).'' ²⁷⁾

In april 1677 is Schut in Amsterdam en lost daar een schip met 18 eikenhouten deuren, 89 'glasraemten' en onbewerkt eiken. In die zelfde maand brengt de Berlijnse bouwmeester Schmidts een bezoek aan Amerongen.

Eén van de laatste berichten over de voortgang van de bouw is een brief van Johan Maurits van Nassau-Siegen aan Van Reede. Na het bezoek aan Amerongen schreef Johan Maurits op 30 augustus 1678 lovende woorden en advies voor de toevoeging van 'ysere Balien op een Brugge van 84 voet langh ende drie Balkons aan thuys, mitsgaden eenige ysere deure.' ²⁸⁾

Ondanks het feit dat Van Reede zijn invloed op verschillende niveaus liet gelden, was er een groot verschil tussen het intellectuele creatieve vlak waar Van Reede zich ophield en de uiteindelijke werkvloer. Het waren secretaris Doorslagh en Margaretha Turnor die zorg droegen voor de technische communicatie tussen Schut en Van Reede. Zij lichtten de tekeningen van Schut toe en berichtten over de aankoop van materialen. Hun tussenkomst blijkt onmisbaar; van het aflezen van de tekeningen van Schut blijkt Van Reede weinig kaas gegeten te hebben. Zo schreef hij in oktober 1676:

'sulx dat wij (...) sijn [Rietvelt] schrijvens, noch (...) de tekeningen van Schut connen vatten (...) maer eischt Schut bij sijne teyckeninge steenen (...), niet anders off men de steen uijt de berge snee gelijk de kaas (...).

Als Schut ende Rietvelt hare tekeningen maken, soo behoorde U.L [ieve] haere [mening] in geschrift daarop te setten, want ick noch niemand van ons hier conne haer [van Schut en Rietvelt] duyts verstaan, dewijl sij het niet wel spreken, ende noch qualicker schrijven.' ²⁹⁾

Ook bij de verwezenlijking van het concept was Van Reede direct betrokken, zoals onder andere blijkt uit de brief van 22 mei 1677 waarin Margaretha haar echtgenoot vraagt de afmetingen van stallen en kasteleinshuis op te willen geven, omdat Schut dan pas zijn *mesures* van het hout kan opnemen. Blijkbaar bepaalde Van Reede niet alleen de grote lijn, maar behield hij zelfs tijdens zijn afwezigheid de touwtjes in handen.

DE ROL VAN MARGARETHA TURNOR

Uit de brieven van Margaretha Turnor blijkt echter dat ook zij een grote rol heeft gespeeld bij de herbouw van kasteel Amerongen. Het was Margaretha Turnor die zich over de dagelijkse gang van zaken ontfermde en daarover berichtte aan haar echtgenoot. Op 5 september 1676 schrijft zij:

'Gistere morge vroech ben ick weer hier gekoome, dat hooch tijt was. Heb alles gevonde, doch het werck so verde niet geavanceert als wel gemeent hadt (...) Ick sal se nu wat kort op de hacke sitte, hetwelcke noodich sal sijn, want dage korte seer wij hebben vuye weer verwachtte.' ³⁰⁾

Maar in de brief van 21 oktober is zij gunstiger gestemd.

'Alle mense die 't werck sien, weeten niet genoeg te segge so vast en net de kap ineen geweckt wort en sulcken hecht werck het is. U.H.Ed. belieft vrij gerust te sijn, daer wort niet in versuymt. Ick gaen ten minste 2 à 3 maal daaghs booven op 't huys bij 't werck.' ³¹⁾

Zij stond dus zelf op de steigers, spoorde de werklui aan en haar mening was doorslaggevend zoals ook blijkt uit de brief van 5 mei 1677 van secretaris Doorslagh:

'(...) en soude Mevrouw van Amerongen wel goet vinden, indien men op de tweede en derde verdiepinge in plaets van backsteene rollagen, sal hartsteen leggen, dat dan oock op de eerste verdiepinge mede hartsteen behoort te wesen, als sijnde in 't oog en meesten aansien, hetwelke Rietvelt en Prang, nevens mij oock soo souden behoorlick achten, (...).' ³²⁾

Ook beheerde zij zakelijke aangelegenheden zelf, zoals aankopen

voor uitbreiding van het landgoed. [Brief van] 7 augustus 1667:
*'Het derde part vant sant [een stuk land in de buurt van het kasteel] heb ick gisteren naer veel hacketackens van [de] erfgenaeme van teus jooste gekocht voor de som van sevenduijsent gul[den] daerboove vier roosenoobels [in de Nederlanden een veel gebruikte Engelse munt, in 1621 gelijk aan 9 guldens] en de 50ste penin [2% belasting] en schrijfloon, opdat het saeme omtrent de sevenduijsent drije hondert gulde sal bedragen.'*³³⁾

Margaretha Turnor heeft een niet te verwaarlozen rol gespeeld bij de herbouw van kasteel Amerongen. Zij was betrokken bij de dagelijkse gang van zaken op de bouw, bij zakelijke aangelegenheden en zij onderhield het contact met de relaties van haar echtgenoot.

In het archief van Amerongen is een tekening bewaard gebleven die gemaakt moet zijn tussen 1673, toen het puin geruimd werd van het middeleeuwse kasteel en 1675 toen begonnen is met de herbouw. Het handschrift op de ontwerptekening voor het nieuwe kasteel vertoont volgens A.W.J. Mulder in het boek 'Het kasteel Amerongen en zijn bewoners' grote overeenkomsten met het handschrift van Jacob van Campen.³⁴⁾ Maar Van Campen overleed in 1657 en vóór de verwoesting van het kasteel in 1673 werd er geen moeite gespaard om het oorspronkelijk uit 1286 stammende kasteel eigentijds te houden zoals te lezen is in een 'Memoriaal-bouck' waarin Van Reede onder de kop 'Melioratiën ende aenkoop van goederen gedurende onsen Ehestant gedaen' alle aankopen en verbouwingen had genoteerd.³⁵⁾ Het is erg onwaarschijnlijk dat Van Reede voor 1657 om een ontwerp voor een nieuw kasteel gevraagd had.

Toch hoeft niet uitgesloten te worden dat het ontwerp uit het atelier van Van Campen afkomstig zou kunnen zijn. Johan Maurits had namelijk in 1663 beslag weten te leggen op een bundel architectuurtekeningen uit de boedel van Van Campen. Hij schonk deze aan de Brandenburgse vorst die de tekeningen gebruikte bij de bouw van het nieuwe paleis in Potsdam.

Godard van Reede verkeerde dus in kringen waar de ontwerpen van Van Campen in hoog aanzien stonden en zelfs gebruikt werden bij

nieuwbouw. Het is voorstelbaar dat de tekeningen ter sprake zijn gekomen, maar de gedachte dat een bepaald ontwerp in het bezit is gekomen van Van Reede, die daar plots om verlegen zat, is verleidelijk, maar niet te staven.

Adriaan Dortsman (circa 1625-1682) wordt ook als mogelijke tekenaar genoemd. Hij was behalve als bouwkundige juist ook als mathematicus en landmeter opgeleid en was in de provincie Utrecht werkzaam als landmeter. ³⁶⁾

In 1971 stelt I.H. van Eeghen in het Jaarboek Amstelodamum dat de haastig geschreven notities op de tekening overeenkomen met het handschrift van Schut in de brief van 7 november 1676. ³⁷⁾ Zij merkt op dat vooral de *st* typisch is. Schut was in Amsterdam houtkoper, *kistemaker* [kastenmaker] en werkzaam als aannemer waarbij hij ook, indien nodig, tekeningen maakte voor de opdrachtgever. ³⁸⁾ Dat Schut voor Amerongen ook tekeningen had gemaakt, komt naar voren in de brief van Van Reede uit oktober 1676:

'Sulx dat wij (...) sijn [Rietvelt] schrijvens, noch (...) de tekeningen van Schut vatten (...) maer eischt Schut bij sijne teyckeninge steenen (...), niet anders als off men de steen uijt de berge snee gelijk de caas (...)

Als Schut ende Rietveldt hare tekeningen maken, soo behoorde U.L. hare [mening] in geschrift daarop te setten, want ick noch niemant van ons hier conne haer [van Schut en Rietveldt] duyts verstaan, dewijl sij het niet wel spreken, ende noch qualicker schrijven.' ⁸⁾

Voor de herbouw van het kasteel zal Van Reede zijn ideeën, voor een representatieve vertegenwoordiging van zijn status en functie, schetsmatig op papier hebben gezet en deze hebben laten uitwerken door een professionele architect zoals ook Jacob van Campen en Johan Maurits hun concepten hadden laten uitwerken. Het was een concept dat ter plekke aangepast moest worden aan de bestaande situatie. De plattegrond is niet geheel symmetrisch omdat er gebruik is gemaakt van de fundamenteën van het verwoeste kasteel, waardoor het niet, zoals gebruikelijk in de 17de eeuw, gepositioneerd is naar het dorp. ⁴⁰⁾

Verrassend, en niet terug te vinden op de ontwerptekening, is de doorlopende hal dwars op de centrale as achter de centraal geplaatste trap (die wel naar de tekening is uitgevoerd). Het is een element dat niet voorkomt in de klassicistische ontwerpen. Het is een variatie op de in Engeland gebruikelijke corridor; een gang ter ontsluiting van de aanliggende vertrekken, de 'gallery' genoemd. In de klassicistische architectuur worden de vertrekken, naar Frans voorbeeld, ontsloten door de in elkaars verlengde geplaatste deuropeningen. Hoewel Margaretha van Engelse afkomst was, lijkt het niet waarschijnlijk dat zij dit idee uit Engeland heeft overgenomen, daar zij in Nederland is opgegroeid en er geen aanwijzingen zijn dat zij ooit een bezoek aan haar moederland heeft gebracht. 41)

RESUMEREND

In het hele bouwproces was de opdrachtgever, Godard van Reede, de spil waar alles om draaide; van het bedenken van het concept tot en met de maatvoering had hij de touwtjes in handen. Hendrick Schut zal naast de uitvoering ook de uitwerking van de schets van Van Reede in handen hebben gehad.

Opvallend is de rol die de echtgenote van Van Reede, Margaretha Turnor, speelde bij de herbouw.

Zij deed niet onder voor haar echtgenoot.

De dagelijkse gang van zaken lag in haar handen, zij handelde financiële zaken af, onderhield contacten met vooraanstaande personen als Prins Willem III en Johan Maurits en leverde commentaar bij de tekeningen van Schut.

Kasteel Amerongen is het resultaat van een nieuwe kijk op architectuur, een samenspel van een betrokken opdrachtgever met betrokken vrienden, en uitvoerders die de vertaling konden maken van een gedachtengoed naar de praktijk.

*

Noten:

1. Jacob Roman werkte vanaf 1694 samen met Steven Vennecool aan de grootscheepse verbouwing van kasteel Middachten voor de zoon van Godard van Reede, de opdrachtgever.
2. Er was één Nederlandstalige editie verschenen van *I Quattro Libri dell' Architettura* uit 1570 (Palladio 1508-1580), die werd echter na 1640 overschaduwd door het ordeboek

Dell' Idea dell' Architettura Universale (Venetië, 1615) van Scamozzi (1552-1616).

Hier werden in de 17de eeuw nog twintig edities van gedrukt.

3. In plaats van de gebruikelijke kruisvensters werden er voor het eerst schuifvensters toe gepast zoals op Amerongen (omstreeks 1676), Slot Zeist (1677-1686), Het Loo (1685) en op Middachten (1694-1697).
4. De brieven die Margaretha verzond zijn bijna allen terug te vinden in het huisarchief van kasteel Amerongen dat zich nu bevindt in het Rijksarchief van Utrecht. Van de periodes 1674 tot 1676 en 1676 tot 1679 is er geen correspondentie over de bouw van Amerongen. Van Reede was in die tijd in de Republiek en was zodoende in de gelegenheid om zelf op *twerck* aanwezig te zijn.
5. Frederik Willem I was de stichter van de Brandenburg-Pruisische natie, die na Oostenrijk de sterkste Duitse staat was.
6. B. Zijlstra, K. Ottenheim, D. Pezarro, H. Tromp, "Sulcken hecht werck het is", *Kasteel Amerongen Bulletin* nr. 10 (april 1988), p.5.
7. Pezarro, D., *Mijn heer en liefste hartje. De brieven van Margaretha Turnor (1613-1700)*, Amsterdam 1992, p. 90.
8. Vrede van Westminster, Munster en Keulen.
9. A.J.W. Mulder, *Het Kasteel Amerongen en zijn bewoners*, Maastricht 1949, pp 66-67.
10. De bouwmeesters van Amerongen waren op de hoogte van de verbouwing van Soestdijk. In juni 1677 stellen ze voor om het plafond in de grote kamer niet te gipsen, maar te laten beschilderen zoals op Soestdijk.
11. Mulder, 1949, pp. 66-67.
12. Johan Maurits was door toedoen van de Brandenburgse keurvorst benoemd tot grootmeester in de johanniterorde in Sonnenburg en in 1647 tot stadhouder van Kleef. De schetsen zijn te vinden in het archief van de johanniterorde (Brandenburgisches Landeshauptarchiv, Potsdam).
13. Zijlstra, red. 1988, pp. 4 – 19. Maurits Post had voor Johan Maurits de stadhouderlijke residentie in Kleef (de Prinsenhof en de Swanenburg) ontworpen en verbouwd.
14. Zijlstra, red. 1988, p. 16.
15. Zijlstra, red. 1988, p. 16.
16. Zijlstra, red. 1988. p. 14.
17. Mulder, 1949, p. 55.
18. Schmidts was daarnaast ook actief als projectontwikkelaar. Hij kocht grond en bouwde daar huizen op voor verhuur of verkoop.
19. Van Reede was naar Bremen gezonden in verband met geschillen over de verdeling van Bremen en Verden.
20. Zijlstra, red. 1988, p. 10.
21. De Bremer-hardsteen voor de schoorsteenmantels en elementen in de gevel werd gehouwen door Duitse steenhouwers uit de groeve onder leiding van Jan Sprang.
22. Jan Fick kwam oorspronkelijk uit Bremen. Zijn naam verschijnt in 1674 voor het eerst in het Amsterdamse stadsarchief.
23. Mulder, 1949, pp. 66 – 67.
24. Mulder, 1949, p. 68.
25. Voor goede bakstenen moet het 14 dagen mooi weer zijn.
26. Mulder, 1949, p. 69.
27. Mulder, 1949, p. 66.
28. Zijlstra, red. 1988, p. 16.

29. Zijlstra, red. 1988, p. 4 – 6.
30. Zijlstra, red. 1988, p. 6.
31. Mulder, 1949, p. 66.
32. Mulder, 1949, p. 68.
33. Pezarro, D., *Mijn heer en liefste hartje. De brieven van Margaretha Turnor (1613 – 1700)*, Amsterdam 1992, p. 58.
34. Mulder, 1949, p. 158.
35. In het '*Memoriaal-bouck*' had Van Reede, voor zijn vertrek in 1676, onderscheid gemaakt in de goederen die hij bij het huwelijk had aangebracht, die Margaretha Turnor aan had gebracht en de tijdens hun huwelijk verkregen zaken.
36. E. Muller, K. Zandvliet (red.), *Admissies als landmeter in Nederland voor 1811*, Alphen a/d Rijn 1987, p. 105. I.H. van Eeghen, Adriaan Dortsman en Jan Six, *Maandblad Amstelodamum* 57 (1970), pp. 152-164.
37. I.H. van Eeghen, *Jaarboek Amstelodamum*, Hendrik Geurtsz. Schut (1622-1695), Amsterdam 1971, pp. 98-99.
38. Op 6 mei 1668 was er een akkoord gesloten tussen de overlieden van timmerlieden en *kistemaker* waarin de verschillende werkterreinen werden afgebakend. Hierdoor moest Schut zijn werkzaamheden in Amsterdam beperken tot het 'losse', niet-constructieve houtwerk van een woning. I.H. van Eeghen, Hendrik Geurtsz. Schut (1622-1695). Houtkoper-kistenmaker-timmerman-architect, *Jaarboek Amstelodamum* 63 (1971), pp. 87-103.
39. Zijlstra, red. 1988, pp. 4 – 6.
40. De muren staan niet haaks op elkaar en er is geschipperd met de ruimte. Afwijkend van de symmetrische opbouw en indeling, is de hoekkamer op het zuidwesten breder dan de hoekkamer aan de noordwestzijde van het huis. Daarnaast wijkt de as van de grote zaal af van die van de hoofdingang. Bij de uitspring van de voor- en achtergevel is wel afgeweken van de oude fundamenteën.
41. Mogelijk waren de Van Reedes wel bekend met de 'gallery' door de contacten met Willem III en zijn Engelse echtgenote Maria Stuart (dochter van Jacobus II). Vanaf 1676 hield Willem III (opgevoed in Engeland aan het hof van zijn moeder Maria Stuart, dochter van Karel I) hof op Hampton Court waar ook een 'gallery' was.

* * *

Jaarlijkse Antiekbeurs

Dit jaar gaan voor de elfde maal de tuispoorten van Kasteel Amerongen open voor liefhebbers van antiek. Eenentwintig antiquairs tonen van 18 tot en met 21 september a.s. hun veelzijdige collecties. Het assortiment is breed: van *haute epoque* tot *art nouveau*, van sieraden tot porselein en van nautica tot klokken.

Een nieuwe deelnemer dit jaar is Nelis Antiques, die een bijzondere collectie meebrengt van natuurhistorische en farmaceutische objecten, wetenschappelijke en medische instrumenten. Daarnaast zijn er veel van de vertrouwde deelnemers te

vinden. Antiekbeurs Kasteel Amerongen heeft in de afgelopen jaren een naam opgebouwd van een goede kwaliteit antiek en een prima prijs-kwaliteit verhouding. Het aanbod, de entourage en gezellige sfeer maken de beurs beslist een bezoek waard.

Prent 'Hollander'
Roëll Kunst & Antiquiteiten

Openingstijden van de Antiekbeurs:

donderdag 18 en vrijdag 19 september 11 – 20 uur.

zaterdag 20 en zondag 21 september 11- 18 uur.

Meer informatie tel.: 0343 – 454186.

Tijdens de beursdagen tel. : 06 - 511 87 930.

De toegang voor de beurs bedraagt € 7,50 per persoon. Voor kinderen tot en met tien jaar hoeft geen entree te worden betaald. Met een kaartje heeft men vrij toegang tot de antiekbeurs en de tuinen. Groepen (vanaf tien personen) kunnen korting krijgen, indien men vooraf contact opneemt met de organisatie. Bel hierover Lola van Leeuwen, tel.: 040 – 21 299 00.

* * *

Donateursmiddag op zaterdag 4 oktober 2003.

De uitnodiging voor deze middag is bijgevoegd in dit Bulletin, evenals de folder “*Huisconcerten Kasteel Amerongen, 2003 – 2004*”, met daarin het programma voor het avondconcert.

* * *

Amerongen – dorp – journaal

BERICHT VAN “ATELIER ROUTE AMERONGEN”

Vijftientig Amerongse kunstenaars werken voor het behoud van Kasteel Amerongen in ere van Margaretha Turnor

Margaretha Turnor is verbonden aan de geschiedenis van Amerongen, in het bijzonder van Kasteel Amerongen. Zij had een enorme liefde voor het Vaderland, het volk en haar Kasteel Amerongen. Een krachtige, bijzondere en inspirerende vrouw die Kasteel Amerongen, na de brand in 1673, weer opbouwde en liet floreren.

Nu, vier eeuwen later, wordt hieraan weer hard gewerkt. De handen worden ineen geslagen door (onder anderen) vele Amerongers. En dat verdient dit fraaie kasteel ook.

Vijftientig Amerongse kunstenaars kozen Margaretha Turnor als thema en stelden een expositie samen van hun werk. Zij hebben zich laten inspireren door deze kasteelvrouw. Allemaal waren ze in de ban van Margaretha Turnor en zij zijn aan de slag gegaan met olieverf, acrylverf, gouache; er werden bovendien etsen en beelden gemaakt. Maar ook porselein, keramiek, sieraden en textiel zijn speciaal ontworpen. Het resultaat is een zeer bijzondere tentoonstelling.

Vanaf 4 oktober is de expositie te bezichtigen in de bijgebouwen en de tuin tijdens de reguliere openingstijden van de tuinen van Kasteel Amerongen, dinsdag t/m vrijdag: 10.30-16.30 uur, zaterdag en zondag: 13.00-17.00 uur. Het kasteel is immers gesloten voor publiek.

Doel van deze tentoonstelling is om Kasteel Amerongen weer onder de aandacht te brengen. Want alle Amerongers zijn het er over eens: het kasteel moet weer floreren, hieraan heeft Margaretha Turnor altijd hard gewerkt, en dat wil iedereen natuurlijk in ere houden.

De kunstenaars hebben heel divers werk gemaakt en zij zijn allemaal zeer enthousiast over deze samenwerking. En het zijn zeker niet de minste kunstenaars, in Amerongen woont veel kunstzinnig talent.

Eén van de kunstenaars schreef over zijn motivatie voor deze expositie:

'Ik zie Margaretha Turnor als een sprookje. Voor mij bestaat ze door de brieven die ze geschreven heeft aan haar man: door deze brieven komt zij tot leven, ook nog in onze tijden, 400 jaar later. Maar op een vage, sprookjesachtige manier. Haar brieven dwarrelen mijn leven binnen en hoewel ik weet wat ze schrijft, blijft zij een onbekende. Het mysterie dat haar omringt wil ik omzetten in beeldende taal' (Eduart Baçe).

Een ander schreef:

Al jaren woon ik in de omgeving van het kasteel. Soms dwaal ik door de tuin, fiets over de dijk of schaats over de uiterwaarden.

Nooit geweten dat Margaretha Turnor daar ooit geleefd heeft. Opeens krijgt die plek en één van haar bewoners een gezicht. Door nagelaten brieven laat ze iets van haar tijd tot leven komen. Ik leef nu en ga proberen wat ik in 2003 aanschouw en voel op die plek, te laten samenvallen met flarden van vroeger.' (Hannelieke van de Beek).

Wilt u ook kennis maken met de tijd en de wereld van Margaretha Turnor? Kom dan tussen 4 en 31 oktober naar Kasteel Amerongen en laat u verrassen door deze expositie.

En, wie weet vangt u echt nog een glimp op van Margaretha Turnor.

Goed kijken dus!

De entree voor de expositie (inclusief de tuinen van het kasteel) bedraagt € 3,00 per persoon.

Kinderen tot 8 jaar gratis. Kinderen van 8-12 jaar € 1,50.

CJP pas en 65+ pas € 2,50.

De Amerongse regisseur Herman O. de Roode, bekend van de 'living history-voorstellingen' op Kasteel Amerongen wil op **18 en 19 oktober a.s.** een voorstelling introduceren onder de titel "**The Battle of Amerongen**". Hierbij wordt een beleg van Amerongen uit de tijd van Margaretha Turnor nagespeeld. Informatie vindt u t.z.t. in de krant of bij de VVV Amerongen.

“Het Grietmaal”

Op **zaterdag 13 september** kan men genieten van ‘het Grietmaal’. Op de Laan in Amerongen is ruimte voor 300 mensen die kunnen aanschuiven voor een 17de eeuwse maaltijd, gekookt door de koks van twee in het dorp gevestigde restaurants, onder regie van culinair historica Lizet Kruyff. Aanvang: 18.00 uur. Een prachtig alternatief voor slecht weer is aanwezig.

‘Het Grietmaal’ is een activiteit van het Comité Open Monumentendag in samenwerking met de Amerongse organisatoren van de ‘Grietmarkt’. Info en kaartverkoop: VVV Amerongen, tel.: 0343-45 20 20.

De gerechten die tijdens ‘het Grietmaal’ worden opgediend zijn typisch voor de 17de eeuw. Je at wat het seizoen te bieden had.

Een **potpasty** was de opvolger van de hartige taart uit de middeleeuwen. Daarvan was de korst vooral bedoeld om de inhoud vorm te geven, en het vocht vast te houden. Wie een fornuis had, kon de vulling van de taart dus ook zonder die vettige korst bereiden, in een pot of pan. De ingrediënten hebben nog wel een middeleeuws trekje: kaneel, pruimedanten, pijnboompitten, sinaasappelschillen. De combinatie van zoet en hartig is zeer geliefd. Voor de rijke dis is dit een heel normaal gerecht, voor de boeren een feestmaal.

Het **kruidige brood** is gemaakt van een mengeling van gerst en rogge. Het is een rijk brood, omdat er eieren in gaan en veel specerijen en rozenwater. Oorspronkelijk zal het een zuurdesembrood geweest zijn, maar gist maakt het wel gemakkelijker om het thuis na te maken. Toen aardappelen nog geen volksvoedsel waren, at men altijd brood bij de maaltijd. Pas toen de gerst en rogge te duur werd aan het eind van de 18de eeuw stapte men uit armoe over op de aardappel. Die werd hier dus een vervanger van brood, en niet zoals in de Zuid-Europese landen een tweede groente aan tafel.

In de 17de eeuw vond men het gezond om een **slaatje** te eten bij de maaltijd. Kool was heel populair en gelukkig ook goed te verkrijgen. Het combineren van kleurtjes op de schotel met sla is nog typisch middeleeuws. Je kon er een beetje variatie mee aanbrengen en de schotels, die eigenlijk niet veel van elkaar verschilden, er weer eens anders uit laten zien. Wat je ‘s middags niet op at, kreeg je ‘s avonds weer en wat je de ene dag niet op at, kwam de volgende dag opnieuw op tafel. Dan is een ander sausje of een vrolijk slaatje nog niet zo’n gek idee om het er toch weer spannend uit te laten zien. Mensen waren vroeger veel zuiniger dan wij. Dat moest ook wel, want het vergaren en bewaren van eten kostte veel meer inspanning dan nu. Je at dus veel restjes. En die moesten dan een beetje worden opgeleukt met een kleurtje.

Recept Kruidenbrood:

200 gram tarwebloem, 200 gram roggemeel, 2 eetlepels geplette korianderzaadjes, 2 eetlepels karwijzaad, 150 gram suiker of evenveel honing, een pakje gist, 30 ml melk met water, 2 theelepels rozenwater, 2 tot 3 eidooiers en 2 eiwitten.

Meng bloem, kruiden en suiker. Doe de eidooiers bij het rozenwater en klop dit. Sla de eiwitten stijf. Los de gist op in een klein beetje lauwe melk tot het gaat schuimen. Doe het dan bij de bloem. Voeg de eidooiers en rozenwater toe, en dan ook de eiwitten. Meng het tot een stevig deeg en kneed dit goed door. Laat het onder een doek op een warme plaats rijzen tot het de dubbele omvang heeft. Gebruik voldoende bloem bij het kneden, want het deeg is nogal klef. Kneed het nog eens door, vorm er dan een rond brood van en laat dit op nieuw rijzen. Kerf een kruis in de bovenkant. Leg het brood op een ingevette bakplaat en dek met een stukje folie af. Bak het in een voorverwarmde oven op 200 graden C. gedurende een kwartier. Verlaag dan de temperatuur van de oven naar 175-180 graden C. en bak het nog eens twintig minuten tot het gaar is.

Recept Potpastey:

1 kilo kalfslappen of kipfilet, water, 1 pond krenten, drie kruidnagelen, een theelepel gemalen nootmuskaat, een stukje gember van 2 cm. gesnipperd, 1 kaneelstokje, 1 glas rijnwijn, wat stukjes sinaasappelschil, scheutje bier, handje pijnboompitten, boter, half pond pruimedanten, suiker of zout.

Kook de kalfslappen of kipfilet in net genoeg water en hak ze in stukjes. Doe het vlees met het kookvocht in een ovenschotel. Doe er de krenten, kruidnagelen, nootmuskaat, gemberwortel en kaneel bij, alsook een glas rijnwijn en wat stukjes gedroogde sinaasappelschil, die eerst in een beetje bier opgekookt zijn. Doe er ook een handje pijnboompitten bij, een flink stuk boter, een half pond pruimedanten en een schepje suiker. Tegenwoordig zouden we de suiker liever door zout vervangen.

Leg een stukje folie op de schotel, maar dek die niet geheel af. Zet de ovenschotel in een voorverwarmde oven (180 graden C.) en stoof deze ten minste drie kwartier.

Toetjes kende men nog niet. Wel at men graag bij de maaltijd zoetigheden met fruit. De **gestoofde appeltjes** zouden wij nu als nagerecht op tafel zetten. Dan moet je er nog wel een flinke schep suiker bij doen. Zoete appeltjes werden gestoofd, zure appelen werden tot appelgelei, of moes verwerkt. Ook droogde men de zoete appeltjes. Die werden geschild, in ringen gesneden, aan kettingen geregen en in de schouw te drogen gehangen, of in een droge kelder of schuur.

Eten in de 17de eeuw.

Het eten in de 17de eeuw smaakte heel anders dan wat wij nu gewend zijn. Men kookte met andere kruiden en specerijen. Suiker was een luxe artikel en wie het breed wilde laten hangen deed een schepje suiker in het eten, waar wij liever een snuffje zout gebruiken. Tomaten en paprika's stonden ook nog niet op het menu, die waren net ontdekt en stonden als sierplant in de kassen van de adel.

Omdat vrieskast en koelkast ontbraken en je ook nog geen blikjes, pakjes, of glazen potten in de winkel kon kopen, was men het hele jaar bezig ervoor te zorgen dat er in de wintermaanden ook voldoende op tafel kwam. Bonen werden gedroogd, groente werd in het zuur, of zout gelegd, fruit werd gedroogd of er werd jam van gemaakt. Vlees werd gepekeld, gedroogd of tot hammen en worsten verwerkt. Zo kon de nijvere huisvrouw er met haar dienstmeiden en dochters voor zorgen dat de hongerige monden het hele jaar door iets te eten hadden.

Want honger werd er in die tijd vaak geleden in ons land. Veepest, mislukte oogsten, of gewoon zware winters hadden een veel grotere invloed op de welstand dan nu. Crisis in de wol, oorlogvoerende regeringen, problemen in de visserij, dat is het beeld wat u voor ogen dient te halen. De steden verpauperen aan het eind van de 17de eeuw, de kloof tussen arm en rijk wordt groter.

Recept gestoofde appeltjes:

4 flinke zure appelen, kaneelstokjes, gemalen kaneel, sinaasappelsnippers, 1/2 liter Franse witte wijn, of rijnwijn met geraspte citroenschil, boter.

Schil de appelen, halveren en haal 't klokhuis eruit. Snijd er een ruitpatroon in op de bolle kant en leg in een overschotel. Steek een stukje kaneel erin en strooi ook kaneel over de snippers. Giet witte wijn erover en wat boter. Laat zachtjes gaar worden in de oven op 175 graden C. Zoetekauwen doen er nog een flinke schep suiker bij.

Tekst en recepten: Lizet Kruyff, Bruchem, auteur 'Twintig Eeuwen Koken en Eten'.

Korte berichten

Dank je wel!

Op deze plaats bedanken wij Drukkerij Print '81 te Doorn die voor onze 'Tuyndag op Huys Amerongen' op 29 juni j.l. het tekenpapier, dat de kinderen op die dag voor hun creatieve uitingen konden gebruiken, aan de Stichting Vriendenkring heeft geschonken.

Verhuizing secretariaat SVKA.

De secretaris van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, mevrouw C.A. de Ridder – Hendriks gaat een klein eindje verhuizen. Het nieuwe adres wordt:

**Dijkstraat West 168
3906 WR Veenendaal**

Colofon

Bulletin Kasteel Amerongen

Kasteel Amerongen, Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen
Telefoon: 0343 – 45 42 12

Wegens restauratie is Kasteel Amerongen voor langere tijd gesloten.

De tuinen en het park zijn opengesteld:

1 april t/m 31 oktober
dinsdag t/m vrijdag van 10.30 uur tot 16.30 uur
za-, zon-, en feestdagen van 13.00 uur tot 17.00 uur.

Redactie: T. Eijffius
H. F. Rotgans – van Blerkom

B.E.O. van der Laan
A.A. de Visser – Ike.

© Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

ISSN: 1382 – 8916

Drukkerij Print'81, Doorn.

Theeschenkerij De Paardenstal Kasteel Amerongen

*Komt u eens genieten van onze High Tea 'Elizabeth'!
Deze typisch Engelse Tea bestaat uit diverse zoetig- en hartigheden
zoals bijvoorbeeld scones, muffins, quiches, enz..
Hierbij serveren wij onbeperkt thee. Prijs € 16.50 p.p..*

Graag van te voren reserveren.

Theeschenkerij "De Paardenstal" wordt geëxploiteerd door:
Creatieve Partyverzorging "de Preuverie" te Barneveld
Tel: 0342-424328

e-mail:

info@depreuverie.nl

internet:

www.depreuverie.nl

VAN HOOGEVEST ARCHITECTEN

Hoofdvestiging: Westsingel 9, 3811 BA Amersfoort
(033) 463 17 05 (tel.) (033) 461 08 54 (fax)
e-mail: bureau@vanhoogevest.nl
website: www.vanhoogevest.nl

Kantoor: Utrecht Achter de Dom 10, (030) 2319195 (tel.),
Amsterdam Jan Luijkenstraat 10, (020) 5720851 (tel.)

Het Nieuwe Rijksmuseum Amsterdam

Van Hoogevest Architecten is een Amersfoorts bureau dat in 1910 werd opgericht. De nieuwbouw van toen is het jonge monument van nu en deze kwaliteit van ambachtelijk bouwen is bewaard gebleven. Door integratie van moderne ontwerpstechnieken is Van Hoogevest Architecten uitgegroeid tot een eigentijds architectenbureau dat gespecialiseerd is in nieuwbouw en restauratie. De kennis op restauratiegebied kreeg ruime erkenning door de recent ontvangen opdracht voor de restauratie van het Rijksmuseum in Amsterdam. In toenemende mate is er belangstelling voor een derde discipline binnen het bureau, die betrekking heeft op onderhoud en beheersproblematiek. De combinatie van drie specialismen: nieuwbouw, restauratie en onderhoud onder één directie is gunstig. Hierdoor behoort multidisciplinaire planontwikkeling tot de mogelijkheden, hetgeen in de praktijk een verhoging van kwaliteit en een besparing van kosten betekent.

INSTALLATIEBEDRIJF

MEIJER B.V. AMERONGEN

KOUDIJS LEERSUM

Waarborg installateurs

AMERONGEN

☎ 0343 - 45 12 33

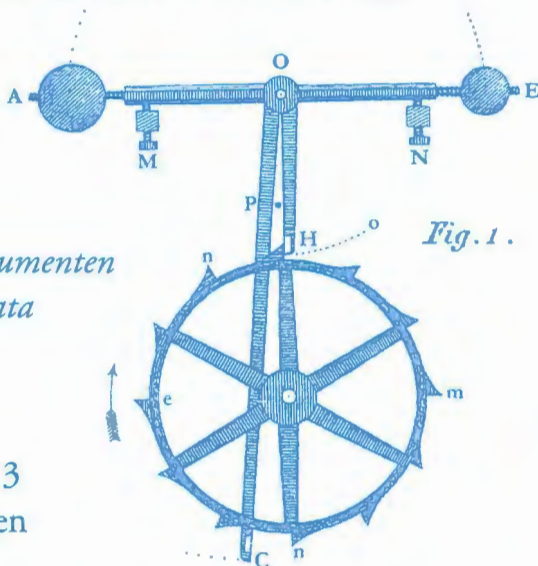
- Sanitair
- Gas- en Waterfitter
- Lood- Zink- en Dakwerk
- Elektrotechnische Installaties
- Centrale Verwarming
- Ventilatie

M.B. HOENCAMP

Restauratie van:

- * *uurwerken*
- * *fijnmechanische instrumenten*
- * *barometers & automata*

H. v/d Boschstraat 3
3958 CA Amerongen

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij de exploitatie en restauratie van Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige inventaris.

In verband met een omvangrijke restauratie is Kasteel Amerongen tijdelijk gesloten voor bezoekers. De tuinen en het park zijn van 1 april t/m 31 oktober wèl open.

Informatie over tuinrondleidingen bij VVV kantoor Amerongen, tel. 0343 - 45 20 20.

- Jaarlijkse bijdrage voor een donateur minimaal € 16,-
- Idem voor twee personen uit één gezin, minimaal € 23,-
- De donatie voor het leven bedraagt € 160,- p.p.

Steunt u Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen?

Informatie en/of aanmelding donateurs bij mevrouw C.A. de Ridder-Hendriks, secretaris SVKA bestuur, e-mail: cis.ridder@planet.nl of tel. 0318 - 55 23 54. Donateurs ontvangen drie maal per jaar het Bulletin, en ook korting op een kaartje voor de concerten. Tevens genieten zij, op vertoon van hun geldige donateurskaart, vrije toegang tot het park en de tuinen gedurende de openingsuren, behoudens wanneer er speciale evenementen zijn dan zal een eventuele korting op de toegangsprijs worden aangegeven.

Huisconcerten

In het koetshuis, op het terrein van Kasteel Amerongen, worden regelmatig concerten gegeven. Reserveren bij mevrouw A. Struyck, tel 0343 - 48 17 02 of e-mail: astramed@worldonline.nl of bij de VVV Amerongen.

